

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ KARARLARI BÜLTENİ

(Seçme Kararlar)

Haziran/Eylül - 2024

Sayı 36

İçindekiler

YAŞAM HAKKI.....	2
İŞKENCE YASAĞI	10
ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI	13
ADİL YARGILANMA HAKKI	17
KANUNSUZ CEZA OLMAZ İLKESİ.....	27
ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI	32
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ.....	42
MÜLKİYET HAKKI	46
YABANCILARIN TOPLUCA SINIR DIŞI EDİLMELERİ YASAĞI.....	56

© Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni (Seçme Kararlar), Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

1

YAŞAM HAKKI

1. T. V. / Hırvatistan¹ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın eşinin bir polis müdahalesi sırasında ölümü ve bunu müteakiben yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olması nedeniyle Sözleşme'nin 2., 3. ve 13. maddelerinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

11 Kasım 2017 tarihinde, şizofreni hastası olan başvuranın eşi Bay V.D., Slovenya'daki psikiyatri kurumundan ayrılarak Hırvatistan'a giriş yapmıştır. 6 Kasım 2017 tarihinde, Varaždin'deki Hırvat sınır polisi, V.D.'nin Slovenya'da tedavi gördüğü kurumdan ayrıldığı ve Opuzen kasabasına gittiği ve tehlike oluşturabileceği konusunda bilgilendirilmiştir. Aynı gün V.D., Opuzen'deki bir otelde bir müşteriyle kavga etmiştir. V.D.'nin olay yerine müdahale için gelen polisin emirlerini yerine getirmemesi üzerine polis V.D.'ye biber gazı sıkmış ve fiziksel güç kullanarak V.D.'yi yüzüstü çevirmeye çalışmış, V.D. se başını kaldırırma vurarak direnmiş ve küçük parmağının bir kısmını ısırarak koparmış ve yutmuştur. V.D. yüzüstü konumda ambulansa hastaneye taşınması esnasında hayatını kaybetmiştir. V.D.'nin ölümü üzerine yapılan otopsi sonucunda kalp durması sonucu doğal nedenlerle öldüğü tespit edilmiştir. 18 Aralık 2017 tarihinde başvuranın, ikinci bir otopsi yaptırması üzerine yeni bulgular ortaya çıkmıştır. 13 Kasım 2018 tarihinde başvuranın eşi olayla ilgili olarak polis memurları ve sağlık personeli hakkında suç duyurusunda bulunmuştur; ancak Savcılık polis raporunda, V.D.'ye karşı güç kullanımının yasal ve orantılı olduğu kanaatiyle başvuranın suç duyurusunu reddetmiştir. Başvuranın başka bir şikâyeti üzerine 11 Temmuz 2019'da dava dosyası yeniden incelenmiş ve Savcılık 12 Ekim 2020 tarihinde olayla ilgili resmi bir soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında düzenlenen adli tıp raporunda; V.D.'nin şiddetli ruhsal travma sonucu öldüğü belirtilmiştir. Yürütülen soruşturma sonucunda Savcılık, 10 Ağustos 2021'de polisin güç kullanımının orantılı olduğu sonucuna vararak kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir.

12 Temmuz 2023'te Anayasa Mahkemesi, başvuranın Şikâyetini değerlendirerek soruşturmanın bağımsız ve kapsamlı olduğu kanaatiyle başvuranın Şikâyetlerinin reddedilmesine karar vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (“AIHM veya Mahkeme”) Değerlendirmesi

Mahkeme, V.D.'nin şizofreni ve paranoid şizofreni teşhisiyle savunmasız bir durumda olduğunu ve polis memurlarının bu durumu anlamaları gerektiğini belirtmiştir. Diğer yandan,

¹ T. V. / Hırvatistan Kararı, no. 47909/19, 11 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-234129>

Mahkeme, polisin V.D.'yi sakinleştirmek yerine biber gazı kullanarak aşırı güç kullandığını ve zihinsel engelli kişilere müdahale durumunda iç hukukta yasak olan bir yöntemi uyguladığını vurgulamıştır. Mahkeme, bu bağlamda, polisin zihinsel sıkıntı yaşayan bireylere özel özen gösterme yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirtmiştir. Mahkeme ayrıca, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (CPT) raporlarına da atıfta bulunarak, yüzüstü pozisyonun pozisyonel asfiksiye yol açabileceği ve polisin V.D.'yi yüzüstü konumda tutarak bu riski göz ardı ettiği sonucuna varmıştır. Sonuç olarak, Mahkeme, Devlet'in V.D.'nin hayatını koruma yükümlülüğünü ihlâl ettiğine ve polisin orantısız güç kullanımının ölüm riskini artırdığına hükmetmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, somut olayda Sözleşme'nin 2. maddesinin maddi boyutunun ihlâl edildiği sonucuna varmıştır.

Öte yandan, Mahkeme, V.D.'nin ölümünden sonra başlatılan cezai soruşturmanın yeterli ve etkili olmadığını belirtmiştir. Mahkeme, başvuranın suç duyurusunun, eksik ve yanlış bir otopsi raporuna dayanarak Savcılık tarafından reddedildiğini ve soruşturmanın yaklaşık üç yıl sonra yeniden açıldığını vurgulamıştır. Ayrıca, Mahkeme, soruşturma kapsamında düzenlenen adli tıp raporunda, polisin eylemlerinin V.D.'nin ruh sağlığını olumsuz etkileyerek kalp durmasına neden olduğuna dair bulguların yer aldığına işaret etmiştir. Sonuç olarak, Mahkeme, soruşturmanın önemli gecikmeler ve eksiklikler içerdiğine ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu yeterince incelemeye dikkat çekmiş ve Sözleşme'nin 2. maddesinin usul boyutunun da ihlâl edildiği sonucuna varmıştır.

2. Selçuk / Türkiye² Kararı

Öz: Başvuru, 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen kamuoyunda Tren Garı patlaması olarak bilinen bir intihar saldırısıyla ilgilidir.

10 Ekim 2015 tarihinde çeşitli sivil toplum kuruluşları Ankara Tren Garı önünde bir protesto gösterisinde bulunmak için toplanmışlardır. Kalabalığın hazırlıkları sürerken peş peşe iki patlama meydana gelmiş, bu terör saldırıları neticesi pek çok kişi ölmüş, aralarında başvuranın da olduğu birçok kişi yaralanmıştır.

Başvuran, yetkililerin saldırıyı durdurmak için gerekli tedbirleri almadığından, ayrıca, polisin saldırıdan hemen sonra göz yaşartıcı gaz kullanmasından şikâyetçi olmuş ve bu önlemin kurtarma görevlilerinin hızlı müdahalesini engellediğini ileri sürmüştür. Başvuran son olarak idare mahkemelerinin idareyi objektif sorumluluk temelinde değil, hizmet kusuru nedeniyle sorumlu tutması gerektiğini ileri sürmüştür.

² Selçuk / Türkiye Kararı, no. 23093/20, 9 Temmuz 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-234800>

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM yaşam hakkının esas boyutuyla ilgili yaptığı değerlendirmede öncelikle, polisin olay öncesinde kişilerin güvenliğini sağlamak için makul önlemler aldığını, gösteriyle bağlantılı olarak ciddi bir terör saldırısı tehdidinin varlığından haberdar olmayan yetkililerin yükümlülüklerini ihlâl ettiğinin söylenemeyeceğini belirtmiştir. AİHM ayrıca yetkililerin, kurtarma görevlilerinin derhal sevk edilebilmesini sağladıklarını, başvuranın da o gün bölgeyi kuşatan kaos sahnelerine rağmen, saldırıdan kısa bir süre sonra yeterli tedaviyi aldığını not etmiştir. AİHM son olarak, olay sonrası göz yaşartıcı gaz kullanmasının, ilk yardım görevlilerinin müdahalesini engellediğine dair somut bir veri bulunmadığını not ederek yaşam hakkının esas boyutuyla ihlâl edilmediği sonucuna varmıştır.

AİHM yaşam hakkının usul boyutuyla ilgili yaptığı değerlendirmede, yürütülen ceza davası sonucunda 19 kişinin suçlu bulunup cezalandırıldığını, buna ek olarak Türk Hukuk sisteminde başvurana telafi edici etkili tazminat yollarının sağlandığını, İdare mahkemelerince belirlenen Devletin objektif sorumluluğu anlayışının mağdurun lehine olduğunu, başvurana idare mahkemesince ödenmesine karar verilen tazminatın dava koşullarında yeterli olduğunu not ederek yaşam hakkının usul boyutuyla da ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

3. Smyth / Türkiye³ Kararı

Öz: Başvuru, başvuranın, vefat ettiği sırada kocası olan C.B. Smyth'in oğlunun ölüm koşullarını belirlemek için yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 2. maddesinin gereklerine uymadığı yönündeki iddialarıyla ilgilidir.

12 Eylül 2010 tarihinde, Türkiye'ye tatil yapmaya gelen İngiliz vatandaşı A.J.S. Manavgat ilçesinde ormanlık alanda ölü olarak bulunmuştur. Olayla ilgili Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yürütülmüş, soruşturma sonucunda kişinin kullanmış olduğu uyuşturucu maddenin etkisi ile hayatını kaybettiği belirtilerek ölümünde herhangi bir kimsenin kusur ve sorumluluğu bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

C.B. Smyth, Savcılığın kararı üzerine Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan sonra 2017 yılında ölmüştür. C.B. Smyth öldüğü tarihte başvuranla evli olup, ölümün Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulduğuna veya başvuranın bu yargılamalara devam etme isteğini ifade ettiğine dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır.

³ Smyth / Türkiye Kararı, no. 55661/18, 18 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235209>

Başvuran AİHM önünde, soruşturma makamlarının, A.J.S.'nin ölümünün kesin koşullarının ve muhtemel sorumlularının belirlenmesini sağlayacak nitelikte soruşturma yapmadığını ve yaşam hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM yaptığı değerlendirmede, dava dosyasında A.J.S.'nin yaşamı boyunca başvuran ile yakın bir ilişki içinde olduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmadığını, başvuranın Savcılıkta verdiği ifade sırasında, orada bulunmasının tek sebebinin, anne ve babası bunu yapamadığı için, A.J.S.'nin cesedinin kimlik tespiti ve ülkesine geri gönderilmesi olduğunu açıkladığını, başvuranın A.J.S.'den evlatlığı olarak bahsetmesinin, bu argümanı destekleyen resmi bir belgenin yokluğunda önem taşımadığını, başvuranın davayı takip etme isteğini ulusal düzeydeki süreçlerde ifade etmediğini, AİHM önünde davayı takip etmede herhangi bir özel manevi menfaatinin veya başka bir zorlayıcı motivasyonun varlığını gösteremeyen başvuranın, yaşam hakkı ihlâlinin dolaylı bir mağduru olduğunu iddia edemeyeceğini belirtmiştir. AİHM sonuç olarak başvuruyu mağdur sıfatı yokluğu (kişi bakımından yetkisizlik) nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

4. Genç Türkmen / Türkiye⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın eşinin zorla kaybedildiği/kaçırıldığı iddialarına ilişkindir.*

Başvuran Zehra Genç Türkmen, kaybolduğu/kaçırıldığı ileri sürülen Gökhan Türkmen'in eşidir. Başvuruda Gökhan Türkmen'in 7 Şubat 2019 tarihinde kamu görevlileri tarafından kaçırıldığı ileri sürülmektedir. Gökhan Türkmen, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Başkanlığında uzman olarak çalışmakta iken 23 Temmuz 2016 tarihinde yayımlanan 667 sayılı KHK kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır

10 Ağustos 2016 tarihinde polis, Gökhan Türkmen'in evinde bir arama gerçekleştirmiş ve bu sırada başvuran tarafından Antalya'da yaşamak üzere Ankara'dan ayrıldığı bilgisi verilmiştir. Başvuranın kocası hakkında çok sayıda tutuklama emri çıkarılmıştır. Kendisi, diğerlerinin yanı sıra, silahlı terör örgütüne üye olmak, dolandırıcılık, resmi belgede sahtecilik ve yolsuzlukla suçlanmıştır.

5 Kasım 2019 tarihinde, Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi tarafından Antalya hayvan pazarında şüpheli davranışlarda bulunan bir adamın görüldüğünü bildiren isimsiz bir çağrı üzerine Gökhan Türkmen yakalamış ve gözaltına almıştır.7 Kasım 2019 tarihinde ise tutuklanmıştır.

⁴ Genç Türkmen / Türkiye Kararı, no. 54373/19, 9 Temmuz 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235875>

Gökhan Türkmen 13 Kasım 2019 tarihinde avukatının huzurunda polis tarafından sorgulanmıştır. İfadesinde FETÖ/PDY içinde aktif olduğunu kabul etmiştir. Kendi özgür iradesiyle saklandığını ve polis tarafından bulunmamak için ailesine nerede olduğunu bildirmediğini belirtmiştir. Gökhan Türkmen gözaltındayken günlük sağlık kontrolünden geçirilmiştir. Vücudunda herhangi bir yaralanma ya da yara izine rastlanmamıştır.

14 Kasım 2019 tarihinde Gökhan Türkmen, avukatının huzurunda Cumhuriyet Savcısı tarafından sorgulanmıştır. Türkmen, 1995'ten beri FETÖ/PDY üyesi olduğunu ve bu örgüt içinde aktif olduğunu kabul etmiştir. Ayrıca, normalde verilen cezadan daha düşük bir cezadan yararlanmak için suçunu kabul etmek istediğini ifade etmiştir.

Kaybolmasıyla ilgili olarak ise özetle; kendi iradesi ile saklandığını, yetkililerin öğrenmemesi için kimseye yerini söylemediğini, kimseden bir şikâyeti olmadığını dile getirmiştir. Sulh Ceza Hâkimi huzurundaki ifadelerinde de suçunu kabul etme isteğini teyit etmiş ve sahte kimlikle Antalya'da kaldığını ifade etmiştir.

Gökhan Türkmen'in kaybolduğu ihbarının ardından başlatılan cezai soruşturmaların sonucunda; Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı ve Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kaçırılma ve kaybolma şikâyetleri yönünden soruşturmalar yürütülmüş ve soruşturmaların sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ile düşme kararı verilmiştir. Başvuran tarafından bu kararların bazısına itiraz edilirken bazısına ise itiraz edilmemiştir.

Gökhan Türkmen, hakkındaki yargılamalar sırasındaki duruşmalarda önceki ifadelerini geri çekerek özellikle kolluk kuvvetleri tarafından kaçırıldığını ve resmi olarak tutuklanmadan önce gizli bir yerde alıkonulduğunu iddia etmiştir. Şikâyet re'sen Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına havale edilmiş ve yürütülen soruşturma neticesinde Savcılık, soruşturma dosyasında şikâyetçinin kaçırıldığı iddiasını destekleyecek hiçbir şey olmadığını değerlendirmiştir. 22 Ocak 2021 tarihinde Antalya Sulh Ceza Hâkimi, itiraz edilen kararın hukuka uygun olduğuna hükmederek itirazı reddetmiştir.

Başvuranın Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru 9 Mart 2021 tarihinde iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

Başvuran ayrıca Birleşmiş Milletler Zorla veya İrade Dışı Kaybetmeler Çalışma Grubu'na başvurmuştur. Çalışma Grubu 20 Ocak 2020 tarihinde, söz konusu kaçırılma ve alıkonulma iddialarını reddetmiştir.

Başvuran AİHM önünde, Sözleşme'nin 2., 3. ve 5. maddelerine atıfta bulunarak, Gökhan Türkmen'in kaçırıldığını ve/veya zorla kaybedildiğini, olayla ilgili etkili bir soruşturma yürütmediğini iddia etmektedir

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM başvuranın Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca eşinin yaşam hakkının korunmasına ilişkin şikâyetiyle ilgili olarak dava dosyasında başvuranın eşinin yaşamının tehlikede olduğunu gösteren hiçbir şey bulunmadığını, bu nedenle 2. maddenin mevcut davanın koşullarında uygulanamayacağını ifade etmiştir.

AİHM Devlet yetkililerinin, başvuranın şikâyetleri üzerine çeşitli cezai soruşturmalar açtıklarını belirtmiştir. Mahkeme, başvuranın iddialarının aksine, yetkililerin gerçekleri açıklığa kavuşturmak ve gerektiğinde cezai sorumluluğu belirlemek için yeterli ve uygun önlemleri aldığını değerlendirmiştir.

Başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki şikâyetiyle ilgili olarak Mahkeme, dava dosyasındaki bilgi ve belgelerden Gökhan Türkmen'in insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kaldığının anlaşılmadığını kaydetmiştir.

Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki şikâyetle ilgili olarak, Mahkeme, Gökhan Türkmen'in tutuklanmasından önce herhangi bir zamanda kolluk kuvvetlerinin kontrolü altında olduğuna dair hiçbir kanıt bulunmadığını gözlemlemiştir.

Sonuç olarak AİHM başvuranın şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğunu değerlendirerek oybirliğiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir.

5. Vural ve diğerleri / Türkiye⁵ Kararı

Öz: *Başvuru sözleşmeli asker olan C.V.'nin iş yerinde ölümüne ilişkin olarak Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlâl edildiği iddiasıyla ilgilidir.*

C.V. 5 Mart 2012 tarihinde Diyarbakır Jandarma İtfaiye Komutanlığı'na sözleşmeli uzman çavuş olarak atanmıştır. 20 Ocak 2016 tarihinde, saat 07.45 sularında C.V. iş yerine gelmiştir. Dinlenme odasında bulunan askerlere selam verdikten sonra üstünü değiştirmek için odasına geçmiştir. Ardından bir el silah sesi duyulmuş ve C.V. başından yaralı olarak bulunmuştur. Olay yeri güvenlik altına alınmış ve saat 8.05 sularında C.V. Diyarbakır Askeri Hastanesinin acil servisine götürülmüştür. 21 Ocak 2016 tarihinde C.V. hayatını kaybetmiştir.

Diyarbakır askeri savcısı tarafından derhal olayla ilgili soruşturma başlatılmıştır. Elde edilen delillerin değerlendirmesi neticesinde 2 Mayıs 2016 tarihinde Askeri Savcılık kamu davası açılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Kararda yer aldığı üzere toplanan delillere göre C.V.'nin kendini vurduğu anlaşılmış olup üçüncü bir kişinin cezai olarak sorumlu tutulmasını gerektirecek herhangi bir husus bulunmamaktadır. Başvuranların karara karşı

⁵ Vural ve diğerleri / Türkiye Kararı, no. 57272/19, 9 Temmuz 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235876>

yapmış olduğu itiraz Diyarbakır Askeri Mahkemesi tarafından 10 Haziran 2016 tarihinde reddedilmiştir.

Başvuruya konu olayla ilgili idari tahkikat yürütülmüş, neticesinde vefat eden askeri personelin intihar riski altında olduğuna dair hiçbir belirti göstermediği belirtilerek olayın kaza olabileceği ihtimali belirtilmiştir.

Başvuranların Anayasa Mahkemesine yapmış olduğu başvuru 4 Temmuz 2019 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Başvuranlar tarafından açılan ve Diyarbakır İdare Mahkemesi nezdinde görülen tam yargı davası neticesinde İdare Mahkemesi davalı idareye atfedilecek bir kusur bulunmamasına rağmen, riskli bir mesleğin icrası neticesinde olayın meydana gelmesi nedeniyle objektif sorumluluk bağlamında başvuranlar lehine maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir.

Karar tarihi itibarıyla yargılama halen Danıştay nezdinde derdest idi.

Başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesine atıfta bulunarak soruşturmada cinayet ihtimalinin araştırılmadığını iddia etmektedir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM mevcut davada, tartışılabilir bir cinayet vakasını destekleyebilecek herhangi bir ipucu, herhangi bir unsur ya da delil bulunmadığından, C.V.'nin üçüncü bir şahıs tarafından öldürüldüğü iddiasının bir spekülasyon olduğunu, C.V.'nin ölümünün bir cinayet sonucu olmadığı yönündeki bulgularıyla çelişen herhangi bir kanıtın dosyada bulunmadığını değerlendirmiştir.

AİHM somut olayda ilk derece mahkemesinde, idarenin kaza sonucu ölümle ilgili objektif sorumluluğunu kabul ettikten sonra, hâkimlerin ilgili kişilere hem maddi hem de manevi tazminat ödenmesine karar verdiğini kaydetmektedir.

AİHM bu yargılamaların halen derdest olduğunu ifade ederek daha sonraki aşamada Danıştay ve Anayasa Mahkemesinin karar verebileceğini vurgulamış ve Hükümet'in itirazlarını kabul ederek başvuranların iç hukuk yollarını tüketmedikleri sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak AİHM oybirliğiyle başvurunun etkili iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir.

2

İŞKENCE YASAĞI

6. *Bechi / Romanya*⁶ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın barındırıldığı farklı cezaevlerindeki koşulların kötü olması ve HIV testi pozitif çıktığı için diğer mahkûmlarla temas kurma veya herhangi bir iş yapma imkânı olmaksızın bu cezaevlerinde diğer mahkûmlardan ayrı koşullarında tutulmasının; Sözleşme'nin 3. ve 14. maddesini ihlâl ettiği iddiasına ilişkindir. Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 8. maddesine dayanarak nakledildiği cezaevlerinin ailesinin ikamet ettiği yerden uzakta olması nedeniyle, ailesiyle temas kurma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.*

Başvuran Daniel Bechi, 1982 doğumlu bir Romanya vatandaşıdır ve Romanya'nın Reteag şehrinde yaşamaktadır. HIV testi pozitif çıkan başvuran, 17 Eylül 2019 tarihinde üç yıl hapis cezasını çekmeye başlamıştır. Başvuran, Targu-Ocna Cezaevi ve Poarta Alba Cezaevi'nde HIV pozitif mahkûmların tıbbi ihtiyaçlarını karşılayacak tesislerle donatılmış özel olarak belirlenmiş cezaevi bölümlerine yerleştirilmiştir. Bu cezaevleri başvuranın ailesinin evinden sırasıyla 500 km ve 800 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Başvuran 2019'dan 2022'ye kadar süren mahkûmiyeti süresince, barındırıldığı her iki cezaevinde çeşitli tarihlerde ilgili İnfaz Hâkimliklerine başvurmuştur. Bu başvurularda özetle; kendisinin hepatit C teşhisi konmuş hastalarla aynı koşula konması sebebi ile bulaş riskine maruz kaldığı, aşırı kalabalık koşullar da dâhil olmak üzere kötü cezaevi koşullarına maruz bırakıldığı, her iki cezaevinde de diğer mahkûmlardan ayrı kanatlara yerleştirildiği, mahkûmiyeti nedeniyle herhangi bir iş veya faaliyette bulunmasının kısıtlandığı ve sigara içen mahkûmlarla aynı koşula kalmak zorunda kaldığına ilişkin şikâyetlerde bulunmuştur.

Başvuranın infaz hâkimliklerine yaptığı şikâyetler reddedilmiş ve bu kararlara karşı yaptığı itirazlar da itiraz mahkemeleri tarafından reddedilerek infaz hâkimliklerinin kararları kesinleşmiştir.

Bilinmeyen bir tarihte başvuran, barındırıldığı her iki cezaevine nakledilmesiyle ilgili olarak Ulusal Cezaevi İdaresi (*Administrația Națională a Penitenciarelor*- "ANP")'sine şikâyette bulunmuştur. Başvuran, her iki cezaevinin de ikamet ettiği yerden uzakta olmasından şikâyetçi olmuştur. 9 Mart 2021 tarihinde ANP, nakillere karar verirken başvuranın özel sağlık durumunu ve her iki cezaevinin de hassas durumdaki mahkûmları barındıracak şekilde donatılmış olduğunu dikkate aldığını başvurana bildirmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, her iki cezaevinde de başvuranın; çoğu zaman kişisel alanın 4 metrekareden fazla olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, başvuranın cezasını çektiği yarı açık ve açık cezaevi

⁶ Bechi / Romanya Kararı, no. 45709/20, 25 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-234417>

rejimlerini de göz önünde bulundurarak hücrelerinden çıkabildiğini ve önemli bir süre boyunca erişilebilir tesislerde serbestçe dolaşabildiğini belirtmiştir. Böylesi elverişli bir durumun, başvuranın tutukluluk koşullarını değerlendirirken özel bir öneme sahip olduğunu ve ayrıca başvuranın hücrelerindeyken bile sahip olduğu kişisel alan miktarını dikkate alarak aşırı koşullara maruz kalmadığına karar vermiştir. Başvuranın, hücrelerini sigara içen ve hepatit C hastası olan mahkûmlarla paylaştığı iddialarına ilişkin olarak ise Mahkeme; bu iddiaların herhangi bir nesnel unsurla desteklenmediğini, başvuranın bu konuda herhangi bir belge sunmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, her iki cezaevindeki genel mahkûmiyet koşullarının; başvuranda, mahkûmiyetin doğasında bulunan kaçınılmaz acı düzeyini aşan yoğunlukta sıkıntı veya zorluklara neden olmadığı gerekçesi ile Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

Mahkeme, başvuranın HIV-pozitif olması nedeniyle cezaevlerinin özel bir bölümüne yerleştirildiği ve HIV-pozitif olmayan diğer mahkûmlardan ayrı tutulması nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasını Sözleşme'nin 14. maddesi kapsamında incelemiştir. Mahkeme, başvuranın başvuruya konu cezaevlerine nakledilmesinin; HIV pozitif bir tutukluya sıradan tutuklulara sağlanandan daha iyi tutukluluk koşulları sağlama ihtiyacıyla gerekçelendirildiğini, başvuranın tıbbi ihtiyaçlarına ve refahına uygun tesislere nakledildiğini belirtmiştir. CPT'nin bulguları ışığında Mahkeme, başvuranın bu cezaevlerine yerleştirilmesinin, Romanya cezaevlerini karakterize eden özel koşullar nedeniyle gerekli olduğunu da belirtmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, HIV pozitif olan başvuranın başvuruya konu cezaevlerine yerleştirilmesinin, sıradan tutuklulara yapılan muameleye kıyasla bir farklılık teşkil ettiği varsayılsa bile mevcut davanın koşullarında makul ve nesnel olduğu kanaatine varmıştır. Dolayısıyla, tek başına veya Sözleşme'nin 14. maddesiyle bağlantılı olarak ele alındığında, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

Mahkeme, başvuranın ailesinden uzakta olan cezaevlerine yerleştirilmesine ilişkin şikâyetini Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında incelemiştir. Mahkeme, yerel makamlar tarafından gerekçe olarak gösterilen sebebin; hastalığı için tıbbi tedavi ve tıbbi durumuna uygun bir diyet sağlamak olduğunu, akrabalarının yapmak zorunda kaldıkları yolculuğun aşılmaz veya zor sorunlar içermediğini belirterek toplam mahkûmiyet süresini de göz önüne alarak başvuranın şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

3

ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI

7. *Spišák / Çek Cumhuriyeti*⁷ Kararı

Öz: *Başvuru; reşit olmayan başvuranın tutukluluk halinin 6 ayda bir gözden geçirilmesine karşılık yetişkin başvuranların tutukluluk hallerinin 3 ayda bir gözden geçirilmesi nedeniyle yaşına bağlı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı şikâyetine ilişkindir.*

Başvuran, Pavel Spišák, 2003 doğumlu bir Çek vatandaşıdır ve Çek Cumhuriyeti'nin Všeřdy şehrinde yaşamaktadır. 2020 ve 2021 yıllarında, denetimli serbestlikte olduğu dönemde, başvuran soygun, ağır yaralama ve cinayete teşebbüs gibi çeşitli suçlarla itham edilmiştir. 20 Kasım 2020 tarihinde, henüz reşit değilken, yeniden suç işleme riski nedeniyle tutuklanmıştır. Bu karara itiraz etmiş ancak başarılı olamamıştır.

24 Mart 2021'de başvuran, serbest bırakılma talebinde bulunmuş ve diğer argümanların yanı sıra, Çek Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 72 § 1. maddesi uyarınca tutukluk halinin otomatik olarak gözden geçirilmesi için üç aylık sürenin dolduğu 23 Mart 2021'e kadar tutukluluğunun uzatılması yönünde bir karar alınmadığını öne sürmüştür. Prag-Doğu Bölge Mahkemesi bu talebi reddetmiş ve bu karar temyizde de onaylanmıştır. İddianamenin sunulmasının ardından, tutukluluğu 28 Nisan 2021'de 20 Kasım 2021'e kadar uzatılmıştır. Başvuran, bu karara Yargıtay nezdinde şikâyette bulunmuş ancak başarılı olamamıştır. Başvuran, bir savunma anlaşması yaparak 21 Mayıs 2021'de cezasını çekmeye başlamıştır. Anayasa Mahkemesi bazı tutukluluk kararlarını iptal etmiş, bazılarını ise onaylamıştır, ancak başvuran zaten cezasını çekmeye başladığından bu kararlar etkili olmamıştır.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, bu davanın ana sorununun, yetişkin tutuklulara tanınan üç aylık otomatik ve periyodik yargısal gözden geçirme hakkının, reşit olmayanlara tanınmamasının, yaşa dayalı bir ayrımcılık oluşturup oluşturmadığı olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme, reşit olmayanların tutukluluğunun yalnızca son çare olarak kullanılması ve mümkün olduğunca kısa süreli olması gerektiğini yinelemiştir. Ayrıca, tutukluluğun hukuka uygunluğunun periyodik olarak mahkeme tarafından gözden geçirilmesinin, 5 § 4. maddeye uyumu sağlayabileceğini belirtmiştir.

Mahkeme, devletlerin otomatik bir tutukluluk gözden geçirme sistemi kurma zorunluluğu olmadığını, ancak kurulan sistemin 14. maddeye uygun olması gerektiğini belirtmiştir. Hükûmetin, başvuru gibi reşit olmayan tutuklular için altı aylık gözden geçirme süresi için makul bir gerekçe sunup sunmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme, hem reşit olmayan hem de

⁷ Spišák / Çek Cumhuriyeti Kararı, no. 13968/22, 20 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-234271>

yetişkin tutuklular için tutukluluk gerekçelerinin geçerliliğini sağlama yükümlülüğünün aynı olduğunu vurgulamıştır.

Sonuç olarak, yaşa dayalı bu ayrımcılığın başvurana yönelik ayrımcı bir muamele olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, 5. madde ile bağlantılı olarak 14. maddenin ihlâl edildiğine karar verilmiştir.

Tüm bu bilgiler ışığında Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesi ile bağlantılı olarak 14. maddesinin ihlâl edildiği sonucuna ulaşarak başvurana 6,000.00 avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

8. B. D. / Belçika⁸ Kararı

Öz: *Başvuru, zihinsel rahatsızlığı olan başvuranın uygun bir psikiyatri merkezine yerleştirilinceye kadar birkaç yıl boyunca çeşitli cezaevlerinin farklı birimlerinde akıl sağlığına uygun bir tedavi görmeden hukuka aykırı olarak tutulması nedeniyle Sözleşme'nin 5 §§ 1 ve 4 maddelerinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

1999 yılında Gent Bölge Mahkemesi, başvuranın zihinsel rahatsızlığı nedeniyle cezai sorumluluğu bulunmadığını tespit ederek, hırsızlık ve hırsızlığa teşebbüs suçlarından zorunlu hapsine karar vermiştir. Başvuran 1999-2009 ve 2010-2015 yılları arasında, Sosyal Savunma Kurulu (Commission de Défense Sociale - CDS) tarafından belirlenen Gent, Merksplas ve Turnhout Cezaevi'nin psikiyatri bölümlerinde tutulmuştur. 2015'te Ghent adli psikiyatri merkezine yatırılan başvuran, 8 Haziran 2020'de şartlı tahliye edilmiştir.

Başvuran, cezaevlerinin çeşitli birimlerinde kaldığı süre boyunca mahkemece atanan dört avukat tarafından temsil edilmiştir. Başvuran birçok kez, CDS'nin nin başvuranın cezaevlerinin psikiyatri ek binalarında tutulmasına devam etmesine ilişkin kararlarına karşı itiraz etmek istediğini cezaevi yönetimine ve CDS'ye bildirmiştir; ancak CDS, cezaevlerindeki tutulma kararlarına yalnızca avukatlarının itiraz edebileceğini bildirmiştir. Ancak avukatlar temyize başvurmadan vekillikten çekilmiş ve bu nedenle başvuran itiraz haklarından yararlanamamıştır. Ayrıca başvuran, CDS'den birçok kez dosyasına erişim talep etmiş, ancak CDS kendisine doğrudan erişim izni vermemiş, yalnızca duruşmadan dört gün önce avukatının dosyayı inceleyebileceğini yazılı olarak bildirmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, Belçika Sosyal Savunma Kanunu'nda akıl sağlığı yerinde olmayan tutukluların avukat tarafından desteklenmesi gerektiğinin ve CDS kararlarına yalnızca

⁸ B. D. / Belçika Kararı, no. 50058/12, 27 Ağustos 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235466>

avukatlarının itiraz edebileceğinin öngörüldüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte, Mahkeme, Belçika yasalarına göre dosyalara yalnızca avukatların erişebildiğini, ancak şartlı tahliye başvurusunun reddi gibi kararların doğrudan tutukluya tebliğ edildiğini vurgulamıştır. Diğer yandan, Mahkeme, başvuranın zihinsel bozuklukları nedeniyle savunmasız durumda olduğu ve yasal işlemleri doğru şekilde yürütemediği konusunda tarafların hemfikir olduğunu gözlemlemiştir. Mahkeme, başvuranın, avukatlarına CDS kararlarına itiraz etmeleri için başvurduğunda, avukatların vekillikten çekildiğine ve bu durumun başvuranın itiraz hakkını engellediğine işaret etmiştir. Mahkeme, hem CDS'nin hem de cezaevi yönetiminin bu taleplerden haberdar olduğu halde yalnızca avukatın itiraz yasa yoluna başvurabileceğini belirterek başvurana standart bir cevap verdiğine dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun hukukiliğinin gözden geçirilmesi fırsatından mahrum kaldığını belirterek ve bu durumun yapısal bir sorun oluşturduğunu önceki kararlarında da vurguladığını hatırlatarak, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

Öte yandan Mahkeme, Hükûmet'in başvuranın sürekli olarak psikiyatrik cezaevi ek binasında tutulmadığı iddiasını değerlendirirken, başvuranın 2011 yılında altı aydan uzun bir süre firari olduğunu ve bu sürenin “kısa” olarak kabul edilemeyeceğini tespit etmiştir. Mahkeme, başvuranın firari olduğu dönemin önceki ve sonraki tutukluluk süreleri ile bir bütün olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, Mahkeme, 2013 yılında yaklaşık bir buçuk ay firari olan başvuranın 2015'e kadar cezaevlerinde tutulduğunu gözlemlemiştir. Mahkeme, yalnızca 26 Ekim 2011 ile 31 Ağustos 2015 tarihleri arasındaki dönemi dikkate alarak, başvuranın bu süreçte akıl sağlığına uygun bakım ve tedavi almadığı kanaatiyle Sözleşme'nin 5 § 1 maddesini ihlâl edildiğine karar vermiştir.

4

ADİL YARGILANMA HAKKI

9. İclal Akçakoyun / Türkiye⁹ Kararı

Öz: Başvuru, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı şikâyetine ilişkindir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, kendisine sunulan tüm belgeleri inceledikten sonra içtihadında (bk. diğer kararlar arasında, *Frydlender / Fransa* [BD], no. 30979/96, § 43, AİHM 2000-VII) ortaya koyduğu kriterleri göz önünde bulundurarak başvuranın, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamında yapmış olduğu hukuk yargılamasının aşırı uzunluğuna ilişkin şikâyetin (yaklaşık beş yıllık yargılama süresi); davanın bu süre zarfında üç yargı mercii tarafından ele alınmış olması nedeniyle aşırı veya makul olmayan bir süre olmadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (bk. örneğin, *Loizou / Türkiye* (k.k.), no. 50646/15, 3 Ekim 2017).

Davanın tüm koşullarını ve özellikle de yargılamaların toplam süresini göz önünde bulunduran Mahkeme, yaklaşık 5 yıllık toplam sürenin üç aşamalı yargılama bakımından makul olduğunu değerlendirmiştir.

Yukarıda anılan hususlar ışığında Mahkeme, söz konusu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

10. L.T. / Ukrayna¹⁰ Kararı

Öz: Başvuru, akıl hastası olduğu tespit edilen başvuranın yargılamada bizzat duruşmalara katılmasına izin verilmemesi, zorunlu müdafî tarafından etkin olarak temsil edilmemesi ve kararı bizzat temyiz edememesi nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvuran aleyhine kasten yaralama suçunu işlediği iddiası ile başlatılan soruşturmada alınan rapor kapsamında başvuranın, eylemlerini anlama ve kontrol etme yeteneğinden yoksun olduğu ve bir psikiyatri hastanesine yerleştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Başvuran gerek soruşturma gerekse kovuşturmada adli yardım kapsamında atanan müdafiler tarafından temsil edilmiştir. Başvuran süreç boyunca dosya kapsamına erişmek istese de talepleri reddedilmiştir. Küçük yaşta tanıkların güvenliği gerekçe gösterilerek duruşmalara ve yargılamanın bütününe bizzat katılımı engellenmiştir. Öte yandan başvurunu temsil eden müdafî, dosya kapsamında tanık beyanları ve diğer delillere itiraz etmemiş, davanın esası

⁹ İclal Akçakoyun / Türkiye Kararı, no. 37288/20, 16 Mayıs 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-234384>

¹⁰ L.T. / Ukrayna Kararı, no. 13459/15, 6 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-233993>

hakkında savcı görüşüne destek verir nitelikte ifade vermeyi tercih etmiştir. Ceza mahkemesi, başvuranın kasten yaralama suçunu işlediğine karar vermiş, ancak soruşturma esnasında alınan rapora dayanarak başvuranın cezai sorumluluğu olmadığı kanaati ile bir psikiyatri tesisinde tıbbi tedavi görmesi gerektiğine hükmetmiştir. Başvuran müdafisi, kararı temyiz etmemiştir. Başvuran kararı bizzat temyiz etmek istemiş ise de olay tarihindeki yasal düzenlemeler kapsamında akıl sağlığına bağlı olarak kararı tek başına temyiz edemeyeceği gerekçe gösterilerek temyiz mahkemesi tarafından bu istemi reddedilmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla beraber 3. fıkrasından da yola çıkarak bir suçla itham edilen kişinin genel bir ilke olarak, kendisine karşı yürütülen ceza yargılamasında hazır bulunma ve yargılamaya etkin bir şekilde katılma hakkına sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre özellikle akıl hastalığı gibi hassas bir durumda, yetkililer sanığın hazır bulunma hakkını etkili bir şekilde sağlamak için gerekli özeni göstermeli ve akıl hastalarını bu haktan yararlanan diğer sanıklara kıyasla dezavantajlı duruma düşürmemek için özellikle dikkatli davranmalıdır. Somut olayda, başvuranın duruşmalara katılmasına izin verilmemiş, delillere itiraz etme imkanından mahrum bırakılmış, tanıklarla yüzleşmemiştir. Üstelik yerel makamlar bu engellemeye ilişkin tatminkar bir gerekçe sunmamışlardır. Buna göre zorunlu müdafilerin çabasının varlığını tartışmaya gerek olmaksızın kendini savunma hakkından yoksun bırakılan başvuranın, Sözleşme'nin 6 § 1 fıkrasında koruma altına alınan adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğine karar verilmiştir.

Öte yandan müdafilerin etkinliği açısından Mahkeme, sanığın hem ilk derecede hem de temyizde yeterli şekilde savunulmasının ceza adalet sisteminin adilliği açısından hayati önem taşıdığına altını çizmiştir. Buna göre, yetkili ulusal makamlar, Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesi uyarınca, zorunlu müdafinin etkili bir temsil sağlamadaki başarısızlığı açıksa bu duruma müdahale etmekle yükümlüdürler. Somut olayda başvuran müdafisi, yargılama boyunca beyanda bulunmadığı gibi son celsede savcı görüşüne eşlik etmiş nihai kararı ise temyiz etmemiştir. Mahkeme, birçok davada, bir avukatın bu tür bir başarısızlığının, 6 § 1 maddesi ile birlikte ele alındığında, Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesinin ihlâl edildiğinin tespit edilmesine yol açtığını belirtmiş ve somut olayda da bu tespitinden ayrılmamıştır.

Son olarak, başvuranın bizzat kararı temyiz edememesine ilişkin olarak Mahkeme, üst mahkeme hakkının mutlak bir hak olmadığını hatırlatmış, suçlanan bir kişinin zihinsel durumunun onu usule ilişkin haklarını kullanmaktan aciz kıldığı ve bu hakların başka bir kişiye devredilmesinin haklı olabileceğinin farkında olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, başvuranın varsayılan akıl hastalığını, özellikle de tıbbi tutukluluğuna yol açan

yargılamalara şahsen katılma kapasitesinin mahkemeler tarafından değerlendirilmediği durumlarda, temyiz hakkı da dâhil olmak üzere usuli haklarının zımni ve genel bir sınırlaması olarak kabul etmeyeceğinin altını çizmiştir. Somut olayda Mahkeme, mevcut davanın koşullarında, başvuranın itirazının reddedilmesinin usuli haklarına haksız bir sınırlama getirdiğini ve dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin gereklilikleriyle bağdaşmadığını tespit etmiştir.

11. W. R. / Hollanda¹¹ Kararı

Öz: *Başvuru, kasten adam öldürme suçu kapsamında yapılan soruşturmada polis sorgusunda ve olay yeri keşfinde avukat yardımından faydalanılamamasının adil yargılanma hakkını ihlâl ettiği şikâyetlerine ilişkindir.*

Başvuran, eşinin kaybolması üzerine yapılan soruşturmada evinin garajında kan lekeleri ve yanmış eşyaların bulunması sonucunda tutuklanmıştır. Başvuran, avukat yardımı olmaksızın polis huzurunda biri olay yerinde olmak üzere birden fazla kez ifade vermiştir. Başvuran bu ifadelerinde, eşiyile yaşadığı tartışma sonrasında onu öldürmeyi planladığını, evinin garajına bıçak ve branda koyduğunu ve daha sonra onu öldürdüğünü itiraf etmiştir. Fakat devam eden süreçte bir avukat eşliğinde soruşturma hâkimi önünde önceki ifadelerin hatırlayamadığını belirtmiş, ayrıca kurbanı öldürmeyi planladığı yönündeki ifadesini de geri çekmek istemiştir. Başvuran, ceza yargılaması sırasında soruşturmada avukat yardımı alma hakkı konusunda yeterince bilgilendirilmediğini ve bu görüşmeler sırasında avukatının hazır bulunması gerektiğini ileri sürmüştür. Ceza yargılaması sonucunda, başvuranın tasarlayarak kasten adam öldürme suçunu işlediği kanaatine varılmıştır.

Başvuran, avukat yardımı olmadan alınan ifadelerinin ceza yargılamasında aleyhine delil olarak kullanılmasının Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamında adil yargılanma hakkını ihlâl ettiğinden şikâyet etmektedir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Somut başvuruda başvuran, polis sorgusu sırasında avukat yardımından faydalanamamıştır. O tarihte Hollanda'nın mevcut yasal düzenlemelerinde polis sorgusu sırasında şüphelilerin avukat yardımından faydalanmasını sağlayan bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bu noktada Mahkeme bu durumu bir kısıtlama olarak değerlendirmiş ve yargılamanın genel olarak adil olup olmadığı hususunu incelemiştir. Mahkeme, başvuranın 39 yaşında bir yönetici olduğunu, sorulara açıkça cevap verdiğini ve genel olarak savunmasız

¹¹ W. R. / Hollanda Kararı, no. 989/18, 27 Ağustos 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235346>

olmadığını, her sorgulamadan önce, söylediği her şeyin duruşmada aleyhine kullanılabileceğinin ve sessiz kalma hakkı konusunda yeterince açık bir şekilde defalarca bilgilendirildiğini tespit etmiştir. Başvuran, yerel mahkemelerde veya Mahkeme önünde, polisin kendisine herhangi bir baskı, zorlama veya şiddet uyguladığını iddia etmemiştir. Öte yandan Mahkeme, başvuranın polisle yaptığı görüşmelerden sonra, ifadelerini tamamen geri çekmediğini veya değiştirmedini ya da olayların tamamen farklı bir versiyonunu sunmadığını not etmiştir. Aksine, duruşma boyunca mağduru kasten öldürdüğüne dair itirafını sürdürmüş, mağdura "bir şey yapma" düşüncesi olduğunu ve mağdur gelmeden önce brandaları garaja koyduğunu tekrarlamıştır. Mahkeme özellikle, başvuranın cinayetten mahkûm edilmesinin tek dayanağının polis ifadeleri olmadığını ve başvuranın yargılama sırasında, kurbanı öldürmeyi düşünmüş olması ve garaja brandaları gelmeden önce sermiş olması da dâhil olmak üzere, bu ifadelerin kasıtlı ilgili önemli unsurları tekrarladığını kaydetmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, kasten adam öldürme suçu nedeniyle yapılan soruşturma kapsamında, başvuranın polis tarafından ilk sorgulanması ve olay yeri keşfi sırasında bir savunma avukatının bulunmamasının, kendisine karşı yürütülen ceza yargılamasının genel olarak adilliğine, somut olay özelinde, geri dönülemez bir şekilde zarar vermediği kanaatine varmış, başvuranın adil yargılanma hakkının ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

12. Tsulukidze ve Rusulashvili / Gürcistan¹² Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranların temyiz başvurularının reddine karar veren Gürcistan Yüksek Mahkemesinin yargıçlarından birinin tarafsız olmadığı iddiasıyla ilgilidir. Başvuranlar, davalı şirketin avukatın kızının Yüksek Mahkemenin üyesi olan hâkimin yardımcısı olarak görev yaptığını, bu nedenle mahkemenin tarafsız olmadığını ileri sürerek Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.*

Başvuranlar Tiflis'in ana elektrik dağıtım şirketi olan Telasi Anonim Şirketinde yönetici pozisyonunda çalışmaktayken çeşitli nedenlerle iş akitlerine son verilmiştir. Başvuranlar eski işverenlerine karşı hukuk davası açarak görevlerine iadelerini ve ödenmemiş maaşlarının ödenmesini talep etmişlerdir. Mahkemece taleplerinin reddedilmesi üzerine Gürcistan Yüksek Mahkemesine temyiz başvurusunda bulunmuşlardır.

Temyiz incelemesi, Gürcistan Yüksek Mahkemesince üç yargıçtan oluşan bir kurul tarafından yapılmıştır. Başvuranlar davalı şirketin avukatının kızı G.D.'nin temyiz incelemesini yapan kurulda yer alan hâkim L.M.'nin adli yardımcısı olarak görev yapması nedeniyle hâkim

¹² Tsulukidze ve Rusulashvili / Gürcistan Kararı, no. 44681/21, 29 Ağustos 2024.
<https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235473>

L.M.'nin tarafsız olmayacağını ileri sürerek reddini talep etmişlerdir. Hâkimin reddi talebi, davalı tarafın avukatının kızının hâkim L.M.'nin asistanı olmasının otomatik olarak hâkimin reddi için bir dayanak oluşturmayacağını, yardımcısının davranışlarının hâkimin davranışlarını etkilediğinin kanıtlanmadığı gerekçeleriyle reddedilmiştir. Hâkim L.M.'nin de yer aldığı kurulca yapılan temyiz incelemesi sonucunda başvuruların temyiz taleplerinin reddine karar verilmiştir.

Başvuranlar AİHM'e başvurarak mahkemenin tarafsız olmadığını iddiasıyla Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin değerlendirmesi

Mahkeme önceki içtihatlarına atıfta bulunarak tarafsızlığın bulunup bulunmadığının çeşitli şekillerde test edilebileceğini; subjektif teste göre tarafsızlığın hâkimin belirli bir davada herhangi bir kişisel önyargıya sahip olup olmadığına göre belirlenmesi gerektiğini, objektif teste göre ise mahkemenin oluşumuna ve tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru şüpheyi ortadan kaldırmak için yeterli güvenceler sunulup sunulmadığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir (*Kyprianou v. Cyprus* [GC], no. 73797/01, § 118, ECHR 2005-XIII; *Micallef v. Malt* [GC], no. 17056/06, § 93, ECHR 2009; *Morice v. France* [GC], no. 29369/10, § 73, ECHR 2015).

Mahkeme, hâkim L.M.'nin söz konusu yargılamalarda kişisel önyargıyla hareket ettiğini gösteren hiçbir şey bulunmadığını, sonuç olarak hâkimin kişisel olarak tarafsız olduğunun varsayılması gerektiğini belirtmiştir (subjektif test). Mahkeme objektif teste ilişkin olarak ise şu tespitlerde bulunmuştur: Mahkeme, Gürcistan adli sisteminde hâkimlerin adli yardımcılarının idari görevlerinin yanı sıra hüküm taslaklarının hazırlanmasına kadar varabilen hukuki görevlerinin de bulunduğunu belirtmiştir. Mahkeme, hâkim L.M.'nin reddine ilişkin talepleri değerlendiren heyetlerin kararlarında; adli yardımcı G.D.'nin yargı sürecini ve özellikle de yargıç L.M.'yi “*etkilediği*” gerçeğinin tespit edilmediği sonucuna vardıklarını, ancak objektif testte ele alınması gerekenin “*etki*” meselesi değil, görünüş ve dışarıdan bir gözlemcinin bakış açısından mahkemenin tarafsızlığı konusunda şüphe uyandırabilecek olguların olup olmadığı meselesi olduğunu belirtmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında Mahkeme, hâkim L.M.'nin başvuruların davalarının karara bağlanmasına katılması, adli yardımcısının G.D.'nin davalı şirketin yasal temsilcisinin kızı olması ve Gürcistan yargı sisteminde adli yardımcılara verilen geniş yetki göz önüne alındığında, hâkim L.M.'nin tarafsızlığına ilişkin meşru korkular yaratabilecek bir durum ortaya çıktığı ve bu konuda başvurulara yeterli usuli güvenceler sağlanmadığını belirterek Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

13. Davut Cebeci ve Ali Suat Aslantekin / Türkiye¹³ Kararı

Öz: Başvurular, başvuranlar aleyhinde açılan hukuk ve ceza yargılamalarının makul sürede tamamlanmadığı şikâyetine ilişkindir.. Ayrıca birinci başvuran, Keser Altıntaş davasında verdiği kararın ardından, Anayasa Mahkemesinin yargılamaların aşırı uzunluğuna ilişkin şikâyetler bakımından artık etkili bir hukuk yolu olarak kabul edilemeyeceğinden doğrudan Mahkeme'ye başvuruda bulunduğunu ileri sürmüştür.

17 Şubat 2009 tarihinde bir şirket, finansal kiralama sözleşmesinden kaynaklanan alacaklarını talep ederek birinci başvuran aleyhine dava açmıştır. 2 Aralık 2020 tarihinde İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi davayı kısmen kabul etmiştir. 4 Kasım 2021 tarihinde, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi birinci başvuranın itirazını kısmen kabul etmiş ve şirkete ödenecek tazminat miktarına ilişkin yeni bir karar vermiştir. 14 Haziran 2023 tarihinde Yargıtay bu kararı bozmuştur. 20 Aralık 2023 tarihinde temyiz mahkemesi yeni ve nihai bir karar vererek ödenecek miktarı bir kez daha belirlemiştir.

Birinci başvuran, Keser Altıntaş davasında verdiği kararın ardından, yargılamaların aşırı uzunluğuna ilişkin şikâyetler açısından Anayasa Mahkemesinin artık etkili bir başvuru yolu olarak değerlendirilemeyeceğinden, başvurusunu doğrudan Mahkeme'ye yaptığını ileri sürmüştür.

2012'de belirtilmeyen bir tarihte ikinci başvuran hakkında dolandırıcılık, görevi kötüye kullanma ve zimmete para geçirme şüphesiyle bir ceza soruşturması başlatılmıştır. 3 Haziran 2016 tarihinde Çüngüş Cumhuriyet Savcılığı, ikinci başvuranı görevi kötüye kullanmakla suçlayan bir iddianame hazırlamıştır. 6 Haziran 2020 tarihinde Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, ikinci başvuranın söz konusu suçlamadan beraatine karar vermiştir. 3 Şubat 2021 tarihinde Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi kararı bozmuştur. 13 Ocak 2022 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesi ikinci başvuranın bir kez daha beraatine karar vermiştir. 28 Haziran 2022 tarihinde Temyiz Mahkemesi Hazine'nin temyiz başvurusunu reddetmiş, Hazine de bu karara karşı Yargıtay nezdinde temyiz başvurusunda bulunmuştur.

İkinci başvuran 27 Mart 2023 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunarak yargılamanın aşırı uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğinden şikâyetçi olmuştur. 5 Aralık 2023 tarihinde Anayasa Mahkemesi, yargılama süresinin aşırı uzunluğuna ilişkin şikâyetlerin incelenmesine devam edilmesi için geçerli bir neden bulunmadığına karar verdiği önceki kararına atıfta bulunarak ikinci başvuranın

¹³ Davut Cebeci ve Ali Suat Aslantekin / Türkiye Kararı, no. 2386/24 ve no. 2596/24, 18 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235215>

başvurusunun kayıttan düşürülmesine karar vermiştir. İkinci başvuran aleyhindeki ceza yargılamaları halen Yargıtay önünde devam etmektedir.

Başvuranlar, yargılama süresinin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde belirtilen "makul süre" şartına uygun olmadığını iddia etmektedirler.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, başvuruların konuları bakımından benzer olduklarını göz önünde bulundurarak başvuruları tek bir kararda birlikte incelemeyi uygun bulmuştur. Başvuranların Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi bağlamındaki şikâyetlerine ilişkin olarak ise Mahkeme; devletlerin, meseleleri kendi yasal sistemleri aracılığıyla düzeltme fırsatına sahip olmadan önce, uluslararası bir organ nezdinde eylemleri hususunda hesap vermekten muaf olduklarını yinelemiştir.

Mahkeme, bir ilk derece mahkemesi olmadığını; kural olarak ve etkin bir uygulama gereği ulusal makamların yetkisi kapsamına girmesi gereken davalara ilişkin temel olayların tespitini veya parasal tazminatın hesaplanmasını gerektiren çok sayıda davayı karara bağlama kapasitesine sahip olmadığını belirttikten sonra, bu durumun, uluslararası bir mahkeme olarak yerine getirdiği işlevler açısından da uygun olmadığını ifade etmiştir.

İç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğine ilişkin değerlendirmenin, normal şartlarda, Mahkeme'ye başvurunun yapıldığı tarih esas alınarak gerçekleştirildiğini belirten Mahkeme birçok kez belirttiği gibi, bu kuralın her davanın özel koşullarına göre haklı görülebilecek istisnalara tabi olduğunu ve hâlihazırda gerçekleşmiş olan makul sürede yargılanma hakkı ihlâlinin telafisi için tazminat hukuk yolunun uygun bir yol olduğunu da tespit etmiştir.

Mahkeme, *Ümmühan Kaplan / Türkiye* (no. 24240/07, 20 Mart 2012) davasındaki pilot kararının ardından, 2013 yılında 6384 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye'de yeni bir hukuk yolu oluşturulduğunu, diğerlerinin yanı sıra, yargılama süresinin uzunluğuyla ilgili olarak Mahkeme'ye yapılan başvuruların tazminat yoluyla çözüme kavuşturulmasını öngören Tazminat Komisyonunun kurulduğunu kaydetmiştir.

Mahkeme, 6384 sayılı Kanun'da 12 Mart 2024 tarihinde, yani başvuruların Mahkeme'ye başvuruda bulunmalarından sonra, yapılan son değişiklikleri göz önünde bulundurarak, 6384 sayılı Kanun'un değiştirilen 2. maddesinin yargılamaların aşırı uzunluğuna ilişkin şikâyetler için doğrudan Tazminat Komisyonuna başvurulmasına izin verdiğini ve bunun da Anayasa Mahkemesi'nin sistemik soruna en uygun çözümün böyle bir mekanizmanın kurulması olduğunu tespit ettiği pilot kararıyla uyumlu olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme ayrıca, 6384 sayılı Kanun'un Geçici 3. maddesi uyarınca, yeni hukuk yolunun, 12 Mart 2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruları halen derdest olan veya bu mahkeme

tarafından kayıttan düşürülenler ile birinci başvuruda olduğu gibi Anayasa Mahkemesi'ne başvurmadan doğrudan veya ikinci başvuran gibi Anayasa Mahkemesi tarafından davalar kayıttan düşürüldükten sonra Mahkeme'ye başvurmuş olanlara da açık olacağını kaydetmiştir.

Mahkeme, Tazminat Komisyonuna başvuruda bulunmak için değiştirilen kanunda öngörülen süreleri ve Komisyon kararlarının Temyiz Mahkemesi nezdinde yargısal denetime ve nihai olarak Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruya tabi olacağı gerçeğini dikkate alarak, bu hukuk yolunun muhtemel surette erişebilir olmaya devam ettiğini tespit etmiştir. Ayrıca Mahkeme, Tazminat Komisyonu nezdindeki hukuk yolunun etkinliğini teyit eden önceki kararını (bk. *Turgut ve Diğerleri / Türkiye*, §§ 47-56) göz önünde bulundurarak, bu hukuk yolunun yargılamaların uzunluğuna ilişkin şikâyetler için makul bir tazmin imkânı sunabileceğini tespit etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, Tazminat Komisyonunun Sözleşme'nin gereklilikleri doğrultusunda karar verme kapasitesine bağlı olarak, hukuk yolunun etkililiğine ilişkin sorunun gelecekte gözden geçirilebileceğini de ifade etmiştir.

Somut davada da iç hukuk yollarının tüketilmesinin başvurunun yapıldığı tarihte değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeye bir istisna getirmenin haklı olduğuna ve başvuranların Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca yeni iç hukuk yolundan yararlanmaları gerektiğine karar veren Mahkeme, başvuruların Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4. maddesi uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, 11 Temmuz 2024 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir.

14. TMMOB ve Tezcan Karakuş Candan / Türkiye¹⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, üzerinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesinin de bulunduğu Atatürk Orman Çiftliği sınırlarını kapsayan alana ilişkin olarak 2010 yılında onaylanan imar planına karşı bir meslek kuruluşu ve anılan meslek kuruluşunun şube başkanı tarafından açılan davada verilen yürütmenin durdurulması kararının uygulanmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuranlar TMMOB Mimarlar Odası ile o tarihte TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı'dır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi, 13 Ağustos 2010 tarihli bir kararla, Atatürk Orman Çiftliği Alanları Nazım İmar Planı ile bu alana ilişkin diğer plan ve projeleri kabul etmiştir. Bu planlarda özellikle bu alanın bir bölümü, kamu kurum ve kuruluşlarına ayrılmıştır. Böylelikle, söz konusu taşınmaz üzerinde kamu kurum veya kuruluşlarına tahsisli

¹⁴ TMMOB ve Tezcan Karakuş Candan / Türkiye Kararı, no. 46514/15, 11 Haziran 2024.
<https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235099>

binalar inşa edilebilmesine imkân sağlanmıştır. Bu bölgede özellikle, (mülga) Başbakanlık resmi binasının inşa edilmesi öngörülmüştür.

Başvuranlar, ulusal mahkemeler önünde, imar planlarının onaylanması ile birlikte Atatürk Orman Çiftliğinde yer alan bir arazinin (mülga) Başbakanlık resmi binasının inşasına tahsis edilmesine itiraz etmişlerdir. Ankara İdare Mahkemesi, 10 Şubat 2014 tarihinde, imar planlarının yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Daha sonra, Ankara İdare Mahkemesi, 13 Temmuz 2015 tarihinde, imar planlarının iptal edilmesine karar vermiştir.

İdarenin temyiz başvurusu üzerine, Danıştay, 2 Mart 2016 tarihinde, ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Ankara İdare Mahkemesi, 23 Mayıs 2018 tarihinde, Danıştay'ın 2 Mart 2016 tarihli kararını dikkate alarak davanın reddine karar vermiştir. Karar bu haliyle kesinleşmiştir.

Başvuranlar, imar planına ilişkin olarak açtıkları davada verilen yürütmenin durdurulması kararına rağmen, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi inşaatının devam ettiğini iddia ederek yargı kararlarının gereğini yerine getirilmediğini ileri sürmüşler ve bu anlamda adil yargılanma haklarının ihlâl edildiğini belirtmişlerdir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme yaptığı inceleme sonucunda, başvuranların “*kamu yararını savunma görevini üstlendiklendikleri yolundaki açıklamalarının*” kamu makamlarının Atatürk Orman Çiftliği arazisinde bulunan bir alana Cumhurbaşkanlığı Külliyesi inşa etme planının, kendi menfaatlerini nasıl tehlikeye düşürdüğü konusunda tatmin edici olmadığını, bu bağlamda söz konusu açıklamaların idare mahkemeleri önündeki yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında "medeni hak ve yükümlülükleri" için doğrudan belirleyici olduğunu göstermek için yeterli olmadığını belirtmiştir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, başvuranların başvurusunun Sözleşme hükümleriyle konu bakımından uyumsuzluk (*ratione materiae*) nedeniyle kabul edilemez olduğu ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi uyarınca başvurunun reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Bu nedenlerle, Mahkeme başvurunun oybirliğiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

5

KANUNSUZ CEZA OLMAZ İLKESİ

15. Şaban Yasak / Türkiye¹⁵ Kararı

Öz: Başvuru, başvurucunun ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulması sebebiyle kötü muamele yasağının ve terör örgüt üyeliği suçundan (FETÖ/PDY) cezalandırılması sebebiyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlâl edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvuran Şaban Yasak, 1987 doğumlu bir Türk vatandaşıdır ve Çorum Cezaevinde tutulmaktadır.

AİHM kararı, başvuranın tutulma koşulları ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) silahlı terör örgütü üyeliğinden mahkûm edilmesiyle ilgilidir.

Şubat 2018'de Ağır Ceza Mahkemesi başvuranın, FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yedi yıl altı ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet kararında başvuranın örgüt içinde yönetici pozisyonunda yürüttüğü gizli faaliyetlere dayanılmıştır.

Başvuran, AİHM'e yaptığı başvuruda Sözleşme'nin 3. maddesine (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) dayanarak gözaltındayken ve daha sonra Çorum Cezaevinde tutulduğu koşullardan şikâyetçi olmuştur.

Başvuran, ayrıca Sözleşme'nin 7. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesine dayanarak ilk olarak mahkûmiyet kararında esas alınan eylemleri gerçekleştirdiği iddia edilen tarihte FETÖ/PDY'nin silahlı terör örgütü olarak tanımlanmadığını; ikinci olarak ilgili mevzuatın geniş yorumlanması sonucunda yürüttüğü yasal eylemler nedeniyle mahkûm edildiğini iddia etmiştir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

-3. madde (İşkence, İnsanlık Dışı Muamele Yasağı) Değerlendirmesi

Mahkeme, başvuranın Çorum Cezaevindeki tutukluluk halinin, maruz kaldığı muamelenin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında insanlık dışı veya aşağılayıcı olarak nitelendirilmesi için gereken ağırlık eşiğine ulaşmadığını değerlendirmiştir.

-7. madde (Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi) Değerlendirmesi

Mahkeme, Sözleşme'nin 7. maddesi altındaki değerlendirmesine, mevcut davanın 26 Eylül 2023 tarihinde verilen *Yüksel Yalçınkaya / Türkiye* [BD] davasından farklı olduğunu belirterek başlamıştır. Mahkeme bu kapsamda *Yasak* davasında, başvuran hakkında, işlediği eylemlerle ilgili olarak geniş bir delil yelpazesine dayanılarak, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet kararı verildiğini belirtmiştir (para. 150).

¹⁵ Şaban Yasak / Türkiye Kararı, no. 17389/20, 27 Ağustos 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-237272>

Mahkeme, ardından başvuran hakkında verilen mahkûmiyet kararında dayanılan TCK'nın 314. maddesinin 2. fıkrasının erişilebilirliğine ilişkin olarak, ilgili hükmün başvurana isnat edilen fiillerin işlendiği dönemden önce yürürlüğe girdiğini ifade etmiştir (para. 151).

Mahkeme, başvuranın mahkûm edildiği eylemleri gerçekleştirdiği tarihte FETÖ/PDY'nin bir terör örgütü olarak nitelendirilip nitelendirilmediği başlığı altında yaptığı değerlendirmede, *Yalçınkaya* kararındaki tespitlerine atıf yaparak, başvuranın mahkûmiyet kararında dayanılan eylemlerin işlendiği tarihte FETÖ/PDY'nin silahlı terör örgütü olarak nitelendirilmesine ilişkin bir mahkeme kararının olmamasının Sözleşme'nin 7. maddesine aykırı olmadığını; zira Türk hukukunda bir örgütlenmenin hukuki olarak terör örgütü olarak nitelendirilmesine ilişkin kuralın, söz konusu örgütün kurucuları ve üyelerinin bu nitelendirmeden önce gerçekleştirdikleri faaliyetlerden dolayı cezai sorumluluklarını ortadan kaldırmadığını kaydetmiştir (para 154).

Ardından silahlı terör örgütüne üye olma suçunun kurucu unsurlarını inceleyen Mahkeme, silahlı terör örgütü üyeliği ile ilgili hükümlerin lafzını incelediğini, ulusal mahkemelerinin bunu yorumlamasını göz önünde bulundurarak söz konusu suçun Sözleşme'nin 7. maddesinin gerektirdiği hukuki kesinlik ilkesine uygun olarak Türk hukukunda düzenlendiği ve tanımlandığı sonucuna varmıştır (para. 157- 161).

Bu tespitin ardından başvuranın, yasal eylemlerinden mahkûm edildiği iddiasının incelemesine geçen Mahkeme, suçun maddi unsuru yönünden yaptığı değerlendirmede, başvuranın söz konusu örgütün gizli yapılanması içerisinde yasa dışı faaliyetler yürütmekten suçlu bulunduğunu, Ağır Ceza Mahkemesinin, kendisine sunulan delilleri (tanık ifadeleri, HTS kayıtları, vb.) inceledikten sonra, başvuranın örgüt bünyesinde kod isim kullanarak gizlice faaliyet yürüttüğünü ve örgütün gizli yapısında ana bölgelerin sorumlularından biri olduğunu tespit ettiğini; Ağır Ceza Mahkemesinin tüm bu eylemlerin bir bütün olarak ele alınması ve sanığın suçluluğunun buna göre değerlendirilmesi gerektiğini kaydettiğini; bu temelde, silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden aranan faaliyetlerin sürekli, çeşitli ve yoğun olması koşulunun karşılandığını ve sanığın örgüte üye olduğunu tespit ettiğini belirtmiştir (para. 162-163).

Mahkeme, Ağır Ceza Mahkemesinin dayandığı eylemlerin, işlendiği tarihte hukukilik karinesinden yararlanamayacağını ve Sözleşme tarafından korunan bir hakkın kullanımını niteliğinde de olmadığını vurgu yapmıştır. Mahkeme, başvuranın, yasalara uygun olarak hareket eden yasal bir örgüt içerisinde faaliyetlerde bulunmakla suçlanmadığını, başvuranın faaliyetlerinin, özellikle söz konusu örgütün bilhassa öğrenciler arasında toplamayı amaçladığı destek tabanını genişletmeyi ve kamu kurumlarına sızmayı amaçladığının ortaya konulduğunu

belirtmiştir. Mahkeme, ulusal mahkemelerin, söz konusu örgütün üyelerinin faaliyetlerinin, bu örgütün amaçlarına ulaşmak amacıyla gizli olarak yürütüldüğünü ve örgütün, destekçilerinin yararına, üniversiteye giriş sınav kâğıtlarının veya kamu hizmetine giriş sınavlarının ele geçirilmesi gibi hukuka aykırı eylemlere de başvurduğunu tespit ettiğine dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, Mahkeme, başvuranın yasal eylemler nedeniyle mahkûm edildiği yönündeki argümanını kabul etmemiştir (para 164).

Mahkeme, yerel mahkemelerin mahkûmiyet kararında ayrıca, sosyal güvenlik primlerinin söz konusu örgütle bağlantılı olduğu iddia edilen özel bir şirket tarafından ödendiği tespitine ve başvuranın söz konusu örgütün liderinin talimatı üzerine Ocak 2014'te banka hesabına para yatırmasına dayandığına dikkat çekmiştir. Bu nitelikteki eylemlere mahkûmiyet kararında dayanılmasına ilişkin şüphelerini daha önce ifade ettiğini belirten Mahkeme, mevcut davada, bunların, ilgili kişiyi terör örgütüne üye olmaktan mahkûm etmek için dayanak oluşturamayacak dolaylı basit unsurlar olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, ulusal mahkemelerin kararlarından başvurana isnat edilen eylemlerin yargılamanın sonucu üzerinde çok sınırlı bir etkiye sahip olduğunun anlaşıldığını; bu unsurlara başvurulmasının tek amacının, söz konusu örgütün gizli yapılanmasının hiyerarşisinde faaliyet gösteren başvuranın silahlı bir terör örgütüne üye olduğu sonucunu desteklemek olduğunu değerlendirmiştir (para 166-167).

Mahkeme, suçun manevi unsuru yönünden yaptığı değerlendirmede yerel mahkemelerin, başvuranın örgütün gizli yapısı içerisinde bir yönetici olarak örgüt adına gizli faaliyetlerini sürdürdüğünü gösteren çok sayıda delile dayanılarak isnat edilen suçun kast unsurunu ortaya koyduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, mevcut davada başvuran, söz konusu örgütün gizli yapısına mensup olduğu gerekçesiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiştir (para 175).

Mahkeme, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın içtihatlarına atıfta bulunarak bir sanığın, FETÖ/PDY'nin gerçek niteliğinden habersiz olduğunu iddia etmesi halinde, ulusal mahkemelerin bu iddianın, ilgili kişinin örgütteki konumu ve kendisine atfedilen eylemlerin niteliği gibi unsurları dikkate alınarak, TCK'nın hata ile ilgili 30. madde hükmü açısından inceleyeceğini; ancak, mevcut davada olduğu gibi, adil yargılanma hakkına saygı gösteren bir yargılama sonucunda; sanığın örgütün hiyerarşisine dâhil olduğu, örgütün nihai amaçlarına ulaşmayı hedefleyen ve sürekli, çeşitli ve yoğun nitelikte faaliyetler yürüttüğü ve bu yapı içerisinde belirli bir pozisyonda bulunduğu tespit edildiğinde, sanığın söz konusu örgütün amaç ve yöntemlerinin varlığından haberdar olduğunun kabul edildiğini belirtmiştir. Mahkeme, ulusal mahkemelerin başvuranın davasındaki kast unsuruna ilişkin bu değerlendirmesinin, söz

konusu ceza hükmünün geniş değil, öngörülebilir bir yorum ve uygulamasını teşkil ettiği sonucuna varmıştır (para 176-177)

Mahkeme başvuranın terör örgütünün gizli yapısına üyeliğinin ve gizlice yürüttüğü faaliyetlerinin sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğunun, hakkaniyet ilkelerine aykırı bulunmayan ve savunma haklarının ihlâl edilmediğine karar verilen bir yargılama kapsamında tespit edildiğini belirtmiştir (para 178).

Sonuç olarak Mahkeme, TCK'nın 314. maddesinin 2. fıkrasının ulusal mahkemeler tarafından benimsenen yorumunun geniş olmadığı ve suçun özüyle tutarlı ve makul ölçüde öngörülebilir olduğunu, bu nedenle Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir (para 180).

6

ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI

16. Namık Yüksel / Türkiye¹⁶ Kararı

Öz: *Başvuru, mahküm olan başvuranın aynı cezaevinde barındırılan eşi ile birlikte kalan dört yaşındaki çocuğuyla yeterli zaman geçirmesine izin verilmemediği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran ve eşi terör terör örgütüne yardım etmek suçundan dolayı hapis cezası ile cezalandırılmışlardır. Başvuran ve eşi, farklı ceza infaz kurumlarında barındırılmakta iken talepleri üzerine Gebze Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmişlerdir. Başvuranın dört yaşında olan oğlu da annesi ile birlikte kadınlar bölümünde kalmaya başlamış, başvuru çocuğu ile yeterli zaman geçiremediğini belirterek çocuğunun kendisi ile birlikte erkekler bölümünde kalması için ceza infaz kurumu idaresine başvurmuştur.

Gebze Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu, başvuranın bu talebini reddetmiş ancak insani gerekçelerle haftada bir saat çocuğu ile ziyaret alanında görüşmesine ve ayda bir saat başvuruçunun eşi ve çocuğu ile birlikte görüşmesine izin vermiştir.

Başvuran, ceza infaz kurumu kararının çocuğu ile yeterli iletişim kurmasını temin etmediğini, ayrıca çocuğunun kendisi ile birlikte kalmasını engelleyen bir düzenlemenin de olmadığını belirterek infaz hâkimliğine başvuruda bulunmuştur.

İnfaz hâkimliği başvuranın Şikâyetini reddetmiş, ağır ceza mahkemesine yapılan itiraz da reddedilmiştir. Başvuran, ulusal makamların, eşiyile aynı cezaevinde kalan dört yaşındaki oğluyula yeterli zaman geçirmesine izin vermediğinden yakınmaktadır.

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM, somut başvuruyu Sözleşme'nin 8'inci maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesini uygun bulmuştur.

Mahkeme, esas hakkında yaptığı incelemede, ulusal makamların başvuranın çocuğu ile yeterli zaman geçirmesine yönelik yeterli adımlar attığını belirtmiştir. Nitekim başvuranın ve eşinin aynı ceza infaz kurumuna nakledilmesi taleplerinin uygun görüldüğünü, başvuranın çocuğu ile haftada bir saat, eşi ve çocuğu ile birlikte ayda bir saat görüşmesinin temin edildiğini belirtmiştir. Ayrıca, ceza infaz kurumu idare ve gözlem kurulu üyelerinin çocuğun üstün yararını en iyi şekilde değerlendirecek konumda olan doktor, psikolog ve öğretmenlerden oluşmasını kayda değer bulmuştur.

Mahkeme, sonuç olarak, ulusal makamların kendilerinden makul olarak beklenebilecek tüm gerekli adımları attığını belirterek Sözleşme'nin 8'inci maddesinin ihlâl edilmeğine karar vermiştir.

¹⁶ Namık Yüksel / Türkiye Kararı, no. 28791/10, 27 Ağustos 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235465>

17. Namazlı / Azerbaycan¹⁷ Kararı

Öz: Başvuru, avukat olan başvuranın müvekkilini cezaevinde ziyareti öncesinde ve sonrasında belgelerinin incelenmesi ve müvekkili ile cezaevinde yaptığı görüşme sırasında müvekkili tarafından kendisine verilen el yazılı ifadeye görüşmenin ardından cezaevi idaresince el konulması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.

Azerbaycan Barosuna bağlı avukat olarak çalışan başvuran, cezaevinde bulunan müvekkilini ziyareti öncesi ve sonrasında cezaevi personeli tarafından belgelerinin incelendiğini, ayrıca görüşme sırasında müvekkili tarafından kendisine verilen yazılı ifadeye de el konulduğunu ileri sürmüştür. Başvuran belgelerinin incelenmesi ve müvekkili tarafından verilen yazılı ifadeye elkonulmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek Bakü İdare Mahkemesinde dava açmıştır. İdare Mahkemesi önünde görülmekte olan davada Cezaevi Müdürü tarafından mahkemeye gönderilen yazıda; başvuranın 10 Ağustos 2018 tarihinde cezaevine gelerek müvekkili ile görüştüğü, başvuranın çantasındaki belgelerin herhangi bir sansüre tabi tutulmadığı, ancak çantanın genel bir incelemeye tabi tutulduğu, ayrıca müvekkilinin yazılı ifade metnine el konulmadığını belirtmiştir. İdare Mahkemesi, başvuranın, iddialarını destekleyecek herhangi bir kanıt sunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Başvuran istinaf ve temyiz başvurularının da reddedilmesi üzerine AİHM'e başvurarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, öncelikle başvuranın müvekkili tarafından verilen yazılı ifade metnine cezaevi idaresince el konulup konulmadığı konusunda Hükûmet ile başvuranın beyanları arasında uyumsuzluk bulunduğunu, ancak Mahkemenin bu uyuşmazlığı çözmeyi gerekli görmediğini çünkü başvuranın şikâyetinin özünün bir avukatın müvekkiliyle görüşmesinden önce ve sonra, herhangi bir suç şüphesi olmadığı halde cezaevi personeli tarafından belgelerinin incelenmesi olduğunu belirlemiştir. Mahkeme, somut olayda Cezaevi Müdürü tarafından İdare Mahkemesine gönderilen yazıda başvuranın belgelerinin cezaevi giriş ve çıkışında genel bir incelemeye tabi tutulduğunun belirtildiğini, nitekim Hükûmetin de savunmasında başvuranın eşyalarının cezaevine giriş ve çıkışta incelendiği ve bunun da Sözleşme'nin 8. maddesinde korunan haklarına müdahale teşkil ettiğini kabul ettiğini belirterek, söz konusu belgelerin incelenmesinin Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında başvuranın özel hayatına ve yazışmalarına müdahale teşkil ettiğini belirtmiştir.

¹⁷ Namazlı / Azerbaycan Kararı, no. 8826/20, 20 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur/?i=001-234266>

Ardından Mahkeme, Sözleşme'nin 8 § 2. maddesinde öngörüldüğü üzere müdahalenin yasal dayanağının bulunup bulunmadığını incelemiştir. Bu kapsamda Mahkeme bir avukatın belgelerinin cezaevi giriş ve çıkışında incelenmesine ilişkin iç hukukta açık hükümler bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme Hükûmetin savunmasında başvuranın haklarına yapılan müdahalenin yasal dayanağı olarak, Ceza İnfaz Kanunu'nun 75. maddesine dayandığını, söz konusu maddede, cezaevi idaresinin cezaevine giren ve çıkan kişileri, eşyalarını ve araçlarını denetleme hakkına sahip olduğunun düzenlendiğini belirtmiştir. Mahkeme, Ceza İnfaz Kanunu'nun 75. maddesinin Hükûmet tarafından iddia edildiği gibi müdahaleye yasal dayanak sağlayabileceği varsayılsa bile böyle bir genel hükmün Sözleşme'nin 8. maddesi anlamında kanunilik şartını karşılamayacağını belirtmiştir. Mahkeme, avukatlar ve müvekkileri arasındaki alışverişlerin Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında güçlendirilmiş bir korumaya sahip olması gerektiğini ve bu bağlamda herhangi bir tedbirin uygulanması için katı bir çerçeve sağlanması gerektiğini, bir arama tedbirinin Sözleşme'nin 8. maddesi altında korunan haklara ciddi bir müdahale teşkil edeceğini ve bu nedenle de kesin olan bir kanuna dayanması ve olası keyfilığe karşı güvenceleri ortaya koyan açık ve ayrıntılı kuralların bulunması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, Ceza İnfaz Kanunu'nun 75. maddesinin, olası suistimal veya keyfilığe karşı açık ve ayrıntılı bir yasal çerçeve veya güvenceler sağlamadığını, söz konusu hükmün mahkûmların avukatları ile aile üyeleri gibi diğer ziyaretçiler arasında hiçbir ayırım yapmadığını ve avukatların adalet yönetimindeki özel statüsünü göz ardı ettiğini, bu durumun cezaevi personelinin avukatın belgelerini herhangi bir neden ve gerekçe göstermeksizin incelemek için sınırsız bir taktir yetkisi kullanabilmesine neden olacağını, belgelerin incelenmesini cezaevi personelinin taktirine bırakmanın Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında korunan avukat-müvekkil iletişiminin gizliliğine saygı hakkı ile bağdaşmayacağını belirtmiştir.

Bu tespitler ışığında Mahkeme müdahalenin kanunilik şartını taşımadığını belirterek Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

18. Vlaisavlevikj / Kuzey Makedonya¹⁸ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuran ile ısı tedarikçisi B. arasında hukuki bir ilişki olmadığı halde başvuranın verilerinin tutulmasının meşru olup olmadığını yerel makamların yeterince incelemeyeceği ve bu nedenle başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının etkili bir şekilde korunmadığı iddiasına ilişkindir.*

¹⁸ Vlaisavlevikj / Kuzey Makedonya Kararı, no. 23215/21, 25 Haziran 2024.
<https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-234420>

Başvuran, 15 Şubat 2016'da Kişisel Verileri Koruma Müdürlüğüne yaptığı başvuruda, ısı tedarikçisi B.'nin kişisel verilerini izinsiz işlediğini ve fatura gönderdiğini belirterek şikâyette bulunmuştur. Başvuran, dairesinde ısıtma borusu olmadığını ve B. ile herhangi bir sözleşme yapmadığını ifade etmiştir. Isı tedarikçisi B., başvuranın bağlantısı kesilmiş kullanıcı statüsünde olduğunu, yasaya uygun olarak sabit bir ısıtma ücreti ödediğini ve başvurana ait verilerin önceki tedarikçiden devralındığını açıklamıştır. Ayrıca, diğer tüm ilgili kurumların verilerin devralınması ve aktarılması hakkında bilgilendirildiğini belirtmiştir.

1 Nisan 2016'da Müdürlük, başvuranın ısı enerjisi kullanıcısı olup olmadığına ilişkin bir ön sorunun ortaya çıktığını belirterek işlemleri durdurmuştur. 29 Haziran 2017'de İdare Mahkemesi, başvuranın idari uyuşmazlık talebini kabul ederek, Müdürlüğün başvuranın kişisel verilerinin korunması hakkında ilgili şikâyeti hakkında bir karar alması gerektiğine karar vermiştir. 16 Ekim 2017'de Müfettiş, başvuranın kişisel verilerinin korunması hakkının ihlâl edilmediğini tespit ederek başvuruyu reddetmiştir.

Başvuran, Müfettiş'in kararına İdare Mahkemesinde itiraz etmiştir. 11 Ocak 2019'da İdare Mahkemesi, başvuranın talebini kabul etmiş ve müfettişin kararını bozmuştur. Mahkeme, başvuranın ısıtma sistemine hiç bağlanmadığını ve bağlantısı kesilmiş kullanıcı statüsünde olamayacağını belirterek, önceki tedarikçi C.'nin başvuranın kişisel verilerini toplama, saklama veya B.'ye aktarma hakkına sahip olmadığını tespit etmiştir.

Müdürlük, İdare Mahkemesi kararına itiraz etmiştir. Yüksek İdare Mahkemesi, 2 Ekim 2020'de İdare Mahkemesinin kararını bozmuş ve Müfettiş'in 16 Ekim 2017 tarihli kararını onamıştır. Yüksek Mahkeme, başvuranın kişisel verilerinin ihlâl edilmediğine karar vererek ilgili kanun ve yönetmeliklere atıfta bulunmuştur.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, başvuranın adı, adresi ve dairesiyle ilgili bilgilerin ısı tedarikçisi B. tarafından sabit ısıtma ücreti için kullanıldığını, bu verilerin, faturalandırma ve ilgili adli işlemler için toplandığını ve kullanıldığını gözlemlediğini, başvuranın özel hayatına saygı hakkının bu durumdan etkilendiğini ve bunun Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında olduğunu kabul etmiştir. Ayrıca, başvuranın kişisel verilerinin kamuya açıklanmadığını, ancak faturalandırma ve ödeme emirleri için tekrar tekrar kullanıldığını gözlemlediğini vurgulamıştır.

Mahkeme, başvuranın hiçbir zaman ısı enerjisi kullanıcısı olmadığını ve ısı tedarikçisi B.'nin başvuranın kişisel verilerini toplamasının ve kullanmasının yasal bir temele dayanmadığını belirterek, yerel mahkemelerin; başvuranın kişisel verilerinin saklanması ve kullanılmasının hukuki dayanaklarının bulunup bulunmadığı hususlarını yeterince tartışmadığı tespitinde bulunmuştur.

Mahkeme, yerel makamların, başvuranın kişisel verilerinin toplanması ve kullanılmasının meşru olup olmadığını derinlemesine incelemediklerini ve başvuranın iddiasının özünü yeterince ele almadıklarını, bu nedenle, başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının yerel mahkemeler tarafından etkili bir şekilde korunmadığı sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiş ve başvurana manevi tazminat olarak 1.400 avro ödenmesine hükmetmiştir.

19. Okubamichael Debru / İsveç¹⁹ Kararı

Öz: Başvuru, mülteci sıfatına sahip başvuranla eşi ve iki kızının yapmış oldukları aile birleşimi başvurusunun reddedilmesinin Sözleşme'nin 8. Maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlâl ettiği iddiasına ilişkindir.

Başvuran 2017 yılında İsveç'e taşındıktan sonra mülteci sıfatına ve sürekli oturma iznine hak kazanmış ve halen İsveç'te yaşamaktadır.

Başvuranın eşi ve iki kızı 2017 yılında halen buldukları Uganda'dayken, İsveç'te yaşamak için oturma izni talebinde bulunmuşlardır.

2018 yılında İsveç Göçmenlik Kurumu başvuruyu reddetmiştir. Başvurunun gerekçesinde; yabancılar yasasına göre İsveç'te ikamet edenin eşi ya da çocuğu olan kişilerin oturma izni alabilmeleri için gereken şartlara değinilmiştir. Buna göre; İsveç'te ikamet eden ve oturma iznine başvuracak olana sponsor olacak kişinin gelir ve konaklama şartlarını sağlaması gerekmektedir. Yasada gelir ve konaklama şartının mülteci sıfatı kazanılan ilk üç ay içerisinde aranmayacağı düzenlenmiştir. Başvuranın bu şartları sağlamadığı değerlendirilerek başvuru reddedilmiştir.

Başvuran 2019 yılında devletin konaklama ihtiyacını karşılayamayanlara sağladığı evlerden birinde yaşamaya başlamıştır. Başvuranın eşi ve çocukları bunun üzerine başvuranın konaklama şartını sağladığından bahisle yeniden oturma izni talebinde bulunmuşlardır.

Yapılan başvuru, başvuranın yaşamaya başladığı evin çalışma sonucunda elde edilen gelire sağlanmadığı gerekçesiyle gelir ve konaklama şartını sağlamadığı belirtilerek reddedilmiştir.

2022 yılında yapılan son başvuruda başvuranın yaşı ve sağlık durumu itibariyle gelir ve konaklama şartını sağlamasının beklemenin makul olmadığı gerekçesiyle eşi ve iki çocuğuna oturma izni verilmiştir.

¹⁹ Okubamichael Debru / İsveç Kararı, no. 49755/18, 25 Temmuz 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235141>

Başvuran 2018 yılında yapılan oturum izni başvurusunun reddedilmesi nedeniyle Sözleşmenin 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlâl edildiğinden şikâyet etmektedir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme öncelikle başvuranın mülteci sıfatını kazandıktan sonra ilk üç ay içerisinde ailesini yanına almak için başvuruda bulunmamasında haklı bir mazeretinin bulunmadığı, bu nedenle gelir ve konaklama şartından muaf tutulmalarının gerekmediği kanaatine ulaşmıştır.

Mahkeme başvuranın ilgili dönemde 63 yaşında olmasına ve İsveç otoritelerinin başvuranın hareket kabiliyetinin kısıtlanması nedeniyle çalışma kapasitesinin azalmış olduğunu değerlendirmesine rağmen, başvuranın çalışamaz durumda olduğuna dair bir işaret bulunmadığını değerlendirmiştir.

Mahkeme aile birleşimi talep eden eş ve çocuklarının İsveç'te hiç bulunmadığına ve başvuran ile olan ilişkileri dışında ülke ile hiçbir bağları olmadığına dikkat çekmiştir. Mahkeme ayrıca 13 ve 7 yaşında olan çocukların başvuran ile özel bir bağlılığının ya da ayrı yaşamalarından kaynaklanabilecek bir zorluğun başvuran tarafından ortaya konulmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, mevcut başvuruda yerel makamların başvuranın çıkarları ile devletin göçü kontrol etme yönündeki çıkarları arasında adil bir denge kurduğuna ve aile birleşimi talebini reddederken devletin takdir yetkisini aşmadığına, bu nedenle, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edilmediği sonucuna varmıştır.

20. P. J. ve R. J. / İsviçre²⁰ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuran P.J.'nin uyuşturucu kaçakçılığı suçundan mahkûmiyetinin ardından beş yıl süreyle İsviçre'den sınır dışı edilmesi nedeniyle başvuranların Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında aile hayatına saygı hakkının ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Bosna vatandaşı P.J., 2011 yılında İsviçre'de yaşayan Sırp vatandaşı R.J. ile tanışmış, 2013 yılında evlenerek İsviçre'ye taşınmıştır. Çiftin 2014 ve 2016 yıllarında iki kızı doğmuştur. P.J., 7 Şubat 2018 tarihinde 194 gram kokain taşımaktan tutuklanmış ve Zürih Bölge Mahkemesi yapılan yargılama sonucunda 3 Temmuz 2018 tarihinde, başvuranın uyuşturucu kaçakçılığı suçundan 20 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve cezasının iki yıl süreyle ertelenmesine karar vermiştir. Mahkeme, ayrıca, başvuranın beş yıl süreyle İsviçre'den sınır dışı edilmesine karar vermiştir. Zürih Yüksek Mahkemesi, 11 Kasım 2019 tarihinde, P.J.'nin

²⁰ P. J. ve R. J. / İsviçre Kararı, no. 52232/20, 17 Eylül 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235695>

itirazını reddetmiş ve kararında P.J.'nin İsviçre toplumuna entegrasyon düzeyinin düşük olduğuna dikkat çekmiştir. P.J., 15 Şubat 2020 tarihinde, sınır dışı edilmesinin aile hayatı hakkını ihlâl ettiğini öne sürerek İsviçre Federal Mahkemesi'ne temyiz başvurusunda bulunmuştur. Ancak, Federal Mahkeme, 17 Haziran 2020 tarihinde P.J.'nin sınır dışı edilmesinin kamu güvenliğini sağlama ve yeni suçların işlenmesi konusunda caydırıcı işlev taşıma meşru amaçlarına hizmet etmesi nedeniyle kamu menfaatinin başvuranın özel menfaatlerinden daha ağır bastığına karar vererek temyiz başvurusunu reddetmiştir. Başvuran P.J., 2020 yılının Temmuz ayında Bosna'ya sınır dışı edilirken, başvuranın eşi R.J. ve çocukları İsviçre'de kalmıştır. Öte yandan, aile ; 2021 yılında İsviçre vatandaşlığına başvurmuş ve Aralık 2021'de vatandaşlık hakkı kazanmıştır.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, tarafların aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına yönelik mevcut müdahalenin yasal olduğunu ve kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru amaçlar taşıdığını belirterek, bu müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı konusundaki anlaşmazlığı incelemiştir.

Mahkeme, başvuran P.J.'nin suçunun ciddi olmasına rağmen, fiili hapis cezası ile değil, ertelenmiş şartlı hapis cezası ile cezalandırıldığına işaret etmiştir. Ayrıca, Mahkeme, yerel mahkemelerin başvuran P.J.'nin kusur derecesinin düşük olduğunu tespit ettikten sonra, başvuranın daha önce herhangi bir sabıka kaydının bulunmadığını, en başından beri suçunu itiraf ettiğini, polisle işbirliği içinde hareket ettiğini dikkate alarak yeniden suç işleme riskinin düşük olduğu kanaatine vardıklarını belirtmiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin, sınır dışı kararının verilmesinden kısa bir süre sonra P.J.'nin tam zamanlı bir iş bulduğunu ve iki yıl boyunca bu işi sürdürdüğünü ve bu süre zarfında iyi davranışlar sergilediğini belirtmekle yetindiklerini tespit etmiştir. Mahkeme, bu bağlamda, yerel mahkemelerin, P.J.'nin genel olarak iyi davranışlarının, mahkûmiyetinden sonra istikrarlı bir iş bulabilmesinin ve daha sonra herhangi bir idari veya cezai suç işlememesinin kamu güvenliği açısından bir tehdit oluşturmadığını kanıtlama konusundaki samimi niyetini göz ardı ettiklerini vurgulamıştır.

Ayrıca, Mahkeme, yerel mahkemelerin orantılılık ilkesine riayet etmeden, başvuran P.J.'nin beş yıllık süreyle sınır dışı edilmesinin aile hayatı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerini sorgulamadan bu kararı verdiklerini belirtmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, yerel mahkemelerin başvuran P.J.'nin sınırdışı edilmesine yönelik karar verme sürecinde bireysel ve kamusal menfaatler arasındaki dengeyi düzgün bir şekilde kuramadığını tespit etmiştir. Yukarıda belirtilenler ışığında Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğine oy çokluğuyla karar vermiştir.

21. Onurhan Solmaz / Türkiye²¹ Kararı

Öz: Başvuru, İzmir ilinde yayımlanan bir gazetede köşe yazısında geçen trans bireylerle ilgili bir kısım ifadelerin başvuranların özel hayata saygı hakkını ihlâl ettiği iddiasına ilişkindir.

Başvuran Solmaz trans birey olup diğer başvuran Siyah Pembe Üçgen İzmir Cinsel Yönelim ile Cinsiyet Kimliği Araştırmaları ile Ayrımcılığına Karşı Dayanışma Derneğidir.

İzmir’ de yayımlanan Yeni Gazetem Ege gazetesinde, 19 Mart 2012 tarihinde, köşe yazarı (gazeteci) tarafından kaleme alınan ve “İzmir’in imajı” başlıklı köşe yazısı yayımlanmıştır. Başvuran köşe yazısında trans bireylerin tamamına hakaret edildiği iddiasıyla ilgili gazeteci hakkında Başsavcılığa şikâyette bulunmuştur. Başsavcılık gazeteciye dinledikten ve uyuşmazlık konusu köşe yazısını inceledikten sonra hakaret suçu ile halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçlarının maddi ve manevi unsurlarının oluşmadığı iddiasıyla gazeteci hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Bu karara yapılan itirazın reddedilmesi üzerine başvuran Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi başvuranın başvurusunu konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur.

Başvuranlar sırf trans birey olmaları sebebiyle ayrımcılığa uğradıklarını belirterek Başsavcılığın verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair karar kapsamında adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlâl edildiğini iddia etmişlerdir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM ilk olarak Hükûmet görüşünde yer alan kabul edilebilirlik itirazı kapsamında yaptığı incelemede, Hükûmetin itirazını kabul ederek başvuran derneğin mevcut başvuru bağlamında mağdur sıfatının bulunmadığına karar vermiş, incelemesini başvuran Solmaz yönünden yapmıştır.

AİHM’ e göre, nefrete, şiddete ve ayrımcılığa teşvik suçunun kurucu unsurları hakkında karar vermek, iç hukuku yorumlamak ve uygulamak öncelikle ulusal makamların, özellikle de mahkemelerin ve hakemlerin görevidir ve AİHM’in rolü, bu tür bir yorumun etkilerinin Sözleşme ‘ye uygunluğunu doğrulamakla sınırlıdır.

Bu kapsamda yaptığı incelemede AİHM mevcut davanın koşullarında, Cumhuriyet savcısının itiraz edilen sözlere ilişkin kendi analizine dayanarak verdiği kararın, ulusal makamların bu konudaki takdir marjı kapsamında kaldığını tespit etmiştir.

AİHM, KYOK kararında Cumhuriyet Savcısının, köşe yazısında yer alan sözlerin başvuranı kişisel olarak hedef almadığını, İzmir’in “kötü imajına” yönelik olduğunu, bu

²¹ Onurhan Solmaz / Türkiye Kararı, no. 42711/13, 3 Eylül 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-237313>

durumun da Ceza Kanunu'nun 126. maddesinin uygulanmasını engellediğini, bu maddenin ancak mağdurun açıkça teşhis edilebilir olması halinde devreye girebileceğini belirttiğine dikkat çekmiştir. Diğer bir deyişle Cumhuriyet Savcısı KYOK kararında söz konusu makalenin nefret söylemi içermediğini ve Kanun'un 216. maddesi anlamında kimseyi şiddete teşvik etmediğini bu sebeple ifadelerin gazetecinin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını belirtmiştir.

Bu sonuca ulaştıktan sonra AİHM, bir kişinin özel hayatı kapsamında bireyler arası eylemlerle ilgili olarak, yeterli bir yasal çerçeve sağlama yükümlülüğünün her zaman ceza yargılaması sonucunda hüküm verilmesiyle sağlanmadığına, özel hukuk kapsamında tazminat davası yolunun bulunmasının da bu yükümlülüğün yerine getirilmiş olduğunun kabulü için yeterli olduğuna karar vermiştir.

AİHM, başvuranın sahip olduğu diğer iç hukuk başvuru yolları göz önüne alındığında ceza yargılaması sonucunda KYOK kararı verilmiş olmasının Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında sorun teşkil etmediğini belirtmiş ve başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

7

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

22. Boronyák / Macaristan²² Kararı

Öz: Başvuru, oyuncu olan başvuranın Macaristan devleti tarafından desteklenen bir yapım şirketiyle arasındaki sözleşmede yer alan gizlilik anlaşmasını ihlâl etmesi nedeniyle cezai şart ödemesine hükmedilmesi nedeniyle Sözleşmenin 10. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.

Oyuncu olan başvuran Macaristan devleti tarafından desteklenen bir yapım şirketiyle bölüm başına yaklaşık 70 avro, aylık yaklaşık 1500 avro ücret karşılığı bir dizide oynamak üzere sözleşme imzalamıştır. Başvuran ile ayrıca ihlâli halinde yaklaşık 26.000 avro cezai şart öngörülen bir gizlilik sözleşmesi imzalanmıştır.

Dizinin ilgi görmemesi üzerine sözleşme sonlandırıldıktan sonra, özellikle TV programlarının yapım masraflarına ilişkin araştırma yapan bir internet haber portalı başvuranla röportaj yapmıştır ve başvuranın almış olduğu ücret kamuoyuna duyurulmuştur.

Bunun üzerine yapım şirketi başvuranın sözleşmeden kaynaklanan 26.000 avro'luk cezai şartı ödemesi talebiyle dava açmıştır. Yargı mercilerinin yapım şirketinin talebinin kabulü yönündeki kararı temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Kararların gerekçesinde özetle kamu harcamalarının kamuoyunu ilgilendiren konularda şeffaf olması kural olsa da, mevcut olayda özel hukuk ilişkisinden kaynaklanan bir gizlilik anlaşması olduğu ve başvuranın kendi isteğiyle taraf olduğu sözleşmeyi ihlâl etmesi nedeniyle cezai şartı ödemesi gerektiği belirtilmiştir.

Başvuran cezai şart ödemesine hükmedilmesinin orantısız olduğunu, kamuoyuna açıklanan bilgilerin kamuoyunu ilgilendiren nitelikte olduğunun yargı mercilerince değerlendirilmediğini ileri sürerek Sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün ihlâl edildiğinden şikâyet etmektedir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme başvuranın almış olduğu ücreti kamuoyuna duyurmuş olmasının yapımçı şirketin finansal ya da saygınlık bakımından zarara uğramasına neden olduğuna dikkat çekmiştir. Mahkeme, söz konusu röportajın yayınlandığı internet haber portalının başvuranın oynamış olduğu dizinin bütçesinin açıklanması talebiyle yerel mahkemeye başvurabileceğine dikkat çekmiştir.

Mahkeme orantılılığa ilişkin tespit yaparken başvuranın kamuoyuna açıkladığı bilgiye nazaran 26.000 avroluk cezai şartın yüksek olduğunu belirtmekle yetinmiştir. Mahkeme buna rağmen yerel mahkemelerin söz konusu miktarın düşürülmesi ihtimalini tartıştığını ve

²² Boronyák /Macaristan Kararı, no. 4110/20, 20 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur/?i=001-234265>

başvuranın yapım şirketiyle arasındaki sözleşmeyi ağır bir şekilde ihlâl ettiği gerekçesiyle başvuranın talebinin reddedildiğini ifade etmiştir.

Bu nedenle Mahkeme, yerel mahkemenin değerlendirmesiyle kendi değerlendirmesini değiştirmek ve orantılılığa ilişkin yapılan değerlendirmeyi ortadan kaldırmak için güçlü bir neden görmediğini belirtmiştir.

Mahkeme sonuç olarak, Devletin yetkili makamlarının başvuranın ifade özgürlüğüne ilişkin menfaati ile M. şirketinin ticari gizliliğinin korunmasına ilişkin menfaati arasında adil bir denge kurduklarına ve böylece takdir marjları dâhilinde hareket ettiklerine ikna olmuştur.

Açıklanan nedenlerle Sözleşmenin 10. maddesinin ihlâl edilmediğine karar verilmiştir.

23. Bielau / Avusturya²³ Kararı

Öz: *Başvuru, doktor olan başvuranın bir web sitesinde yayımladığı bir makalede kullandığı bazı ifadeler nedeniyle hakkında uygulanan disiplin cezasının Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkını ihlâl ettiği iddiasına ilişkindir.*

Pratisyen hekim olarak görev yapan başvuran ayrıca bir “bütünsel tıp” web sitesine sahiptir. Başvuranın söz konusu sitede aşılardan genel etkisizliğine ilişkin olarak yayımladığı makalede kullandığı bazı cümleler nedeniyle hakkında Avusturya Tabipler Birliği Disiplin Komisyonunca Tabipler Kanunu'nun 136 (1) ve (2) maddeleri uyarınca göre 2,000 Euro (EUR) para cezası verilerek, ceza bir yıllık deneme süresi ile ertelemiştir. Disiplin Komisyonu kararında, aşılama ile ilgili makalede yer alan (i)patojenik virüslerin varlığını inkar eden; (ii) aşılardan hastalıklara karşı hiçbir zaman koruma sağlamadığını iddia eden; (iii) doğanın hiçbir hastalık bilmediğini iddia eden ve (iv) aşılama yoluyla tek bir hastalığın bile ortadan kalkmadığını iddia eden ifadeler kullandığı gerekçesine dayanmıştır.

Başvuranın anılan disiplin cezasına karşı itirazı İdare Mahkemesince reddedilmiştir. İdare Mahkemesi ret gerekçesinde ihtilaf konusu ifadeleri tek tek değerlendirerek başvuranın aşılama konusunu tamamen tek taraflı ve olumsuz bir şekilde ele aldığını değerlendirmiş ve doktorların mesleklerinin icrasıyla bağlantılı olarak objektif olmayan ve gerçek olmayan bilgiler vermesini yasaklayan Tabipler Kanunu'nun 53 (1) maddesine atıfta bulunarak, başvuranın ifadelerinin Avusturya'da görev yapan doktorların itibarına zarar verme ve yerine getirmeyi üstlendikleri mesleki görevlerini ihlâl etme potansiyeline sahip olduğu sonucuna varmıştır.

²³ Bielau / Avusturya Kararı, no. 20007/22, 27 Ağustos 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235470>

Başvuran anılan karara karşı temyiz başvurusunun da üst mahkemece reddedilmesi üzerine AİHM'e başvurarak kendisine verilen disiplin cezası nedeniyle Sözleşme'nin 10. maddesinde koruma altına alınan ifade özgürlüğü hakkının kısıtlandığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkemenin değerlendirmesi

Mahkeme, başvurana internet sitesinde yaptığı bazı açıklamalar nedeniyle verilen disiplin cezasının ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale teşkil ettiği ve müdahalenin Tabipler Yasası'nın 53 ve 136. maddelerine dayandığını ve böylece kanuni dayanağının bulunduğunu belirtmiştir.

AİHM, doktorların 10. madde kapsamında ifade özgürlüğünden yararlandıklarını ve kamu sağlığına ilişkin konulardaki tartışmalara katılma hakkına sahip olduklarını vurgulamıştır. Bununla birlikte Mahkeme, bu hakkın kullanımının özellikle mesleklerinin icrasıyla bağlantılı olduğunda sınırsız olmadığını altını çizmiştir. Mahkeme doktorların ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının, özellikle de bu bilgilerin bir internet sitesinde yayınlanması ve tıbbi konulara ilişkin kategorik ve gerçek dışı bilgiler söz konusu olduğunda, başkalarının sağlığını ve refahını korumak amacıyla gerekli olabileceğini belirtmiştir. Mahkeme, söz konusu makalede yer alan “kimyasal aşılardan hastalıklara karşı asla koruma sağlamadığı” ifadesinin DSÖ'nün verdiği bilgilerle doğrudan çeliştiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvurana uygulanan yaptırımın niteliği ve ciddiyetini de alarak, bir doktorun tahmini ortalama aylık gelirinden daha az bir miktar olan 2.000 Euro disiplin para cezasının yerel mahkemeler tarafından başvurana gelecekte disiplin suçu işlemekten caydırmak için yeterli görüldüğünü, bu miktarın (azami ceza miktarının 36.340 Euro olduğu nazara alındığında) azami miktarın % 5,5'ine tekabül ettiğini ve çok düşük olduğunu, ayrıca söz konusu para cezasının bir yıllık bir deneme süresine kadar askıya alındığını belirtmiştir.

Bu tespitler ışığında Mahkeme, yerel mahkemelerin mevcut davada söz konusu olan genel kamunun ve başvuranın ifade özgürlüğünün çatışan menfaatleri arasında adil bir denge kurarken ilgili ve yeterli gerekçeler gösterdiklerini, nispeten düşük bir miktarda ertelenmiş para cezası şeklinde uygulanan disiplin yaptırımının takdir marjını aşmadığını, bu nedenle söz konusu tedbirin Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi anlamında “demokratik bir toplumda gerekli” olarak kabul edilebileceğini belirterek ihlâl bulunmadığına karar vermiştir.

8

MÜLKİYET HAKKI

24. Zela / Arnavutluk²⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın evinin yıkılması ve buna karşılık tazminat ödenmemesi, ayrıca yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle başvuranın Sözleşme'nin 6 ve 13. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlâl edildiği yönündeki şikâyetleri hakkındadır.*

Tiran 2. Bölge Yürütme Komitesi ("Yürütme Komitesi"), Lana nehri kıyısında, çeşitli ürünlerin satıldığı büfelerin inşası için arsa tahsis eden bir karar yayımlamış olup başvuranın ismi bu kararda yer almamıştır. Yürütme Komitesi'nin Şehir Planlama Bölümü, bir süre sonra bu tahsise atıfta bulunarak, başvurana kat başına 115,5 metrekare (toplam 462 metrekare) yüzölçümüne sahip bir konut için inşaat izni vermiştir. İzin, 1 Haziran 1992 tarihinden itibaren altı aylık bir süre için verilmiştir; yani inşaat 1 Haziran 1992 tarihinde başlayacak ve 1 Aralık 1992 tarihine kadar tamamlanacaktır.

Başvuran kendi iddiasına göre 19 Mayıs 1992 tarihinde 218 metrekarelik bir arsayı Devletten 18.000 Arnavut Leki karşılığında satın almıştır. 28 Mart 1993 tarihinde başvuran, üç kat ve bir bodrumdan oluşan bir binanın inşaatını tamamlamıştır. Söz konusu bina meskenidir, 115,5 metrekare yüzölçümüne sahiptir ve 218,7 metrekare arazi üzerine inşa edilmiştir. Bu binanın 118,72 metrekarelik ikinci katı ve 93.75 metrekarelik çatı katı konut olarak, diğer bölümleri ise işyeri amaçlı kullanılacaktır. Binanın 28 Mart 1993 tarihli teknik inceleme raporunda, bina üzerinde bir uygunluk değerlendirmesi yapıldığı ve binanın ilgili makamlar tarafından verilen izinlere uygun olarak başvuru sahibine ait arazi üzerine inşa edildiği belirtilmiştir.

16 Ağustos 1997'de başvuran bu binayı kendi mülkü olarak Emlak Kayıt Bürosu'na kaydettirmiş ve kendisine bir mülkiyet belgesi verilmiştir.

24 Mayıs 2002 tarihinde Tiran Bölge Düzenleme Kurulu ("TBDK"), 8405 sayılı Şehir Planlama Kanunu'na (8405 sayılı Kanun) dayanarak, Lana Nehri'nin her iki yakasındaki tüm ruhsatsız binaların, yapım yılına bakılmaksızın yıkılmasına karar vermiştir.

16 Eylül 2002 tarihinde, 8405 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri uyarınca başvuran hakkında bir tutanak tutulmuş ve 17 Eylül 2002 tarihinde başvuranın binasının yıkılmasına karar verilmiştir. Başvuran yerel mahkemeden yıkım kararının iptalini talep etmiş, ayrıca yıkım kararının ertelenmesi için geçici tedbir talebinde bulunmuştur. Yerel mahkeme, yargılama tamamlanıncaya kadar geçici tedbir kararına hükmetmiş ancak başvuranın binası 19 Eylül 2002 tarihinde yıkılmıştır. Yıkımdan sonra başvuran talebini değiştirmiş ve yerel mahkemeden

²⁴ Zela / Arnavutluk Kararı, no. 33164/11, 11 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur/?i=001-234121>

52.850.000 ALL (Arnavut Leki) tutarında tazminat talebinde bulunmuştur. Yerel mahkeme başvuranın, binanın bulunduğu araziyi satın aldığını kanıtlayamadığı gerekçesiyle binanın inşasının hukuka aykırı olduğu kanaatine varmış ve tazminat talebini reddetmiştir. Bu karar istinaf sürecinden geçerek kesinleşmiştir. Anayasa Mahkemesi başvuranın şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve bu nedenle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Başvuran, binasının yıkılmasına karşılık herhangi bir tazminat ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve etkili başvuruda bulunma hakkının; tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Sözleşme'nin 6§1.maddesinin ihlâl edildiği iddiası

Şikâyet konusu olan yargılama 19 Eylül 2002 tarihinde başlamış ve Anayasa Mahkemesi'nin 22 Temmuz 2010 tarihli kararıyla sonuçlanmıştır. Ancak bu karar 4 Nisan 2011 tarihinde başvuranın avukatına tebliğ edilmiştir. Böylece yargılama dört dereceli yargı sisteminde sekiz yıl altı ay on beş gün sürmüştür. Mahkeme, başvuranın tapusunun geçerliliği ve şehir planlaması gibi konuları içermesi nedeniyle başvurunun oldukça karmaşık olduğunu belirtmiştir.

Yerel mahkemelerin tutumuna ilişkin olarak Mahkeme, davaya bakan mahkemelerden hiçbirinin kararını vermesinin üç yıldan fazla sürmediğini belirtmiştir. Bu gözlemi ve ilgili içtihadını dikkate Mahkeme, dört dereceli yargı sisteminde toplam sekiz yıllık sürenin, bu koşullar altında makul kabul edilebilecek süreyi aşmadığına, dolayısıyla Sözleşmenin 6 § 1 maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlâl edildiği iddiası

Mahkeme öncelikle başvuranın bir "mülkünün" bulunup bulunmadığı ve dolayısıyla 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin mevcut davaya uygulanıp uygulanmayacağı hususunu değerlendirmiştir. Mahkeme bu kapsamda, yerel mahkemelerin kararlarına göre, başvuranın binasının hukuka aykırı olarak inşa edildiğini ve başvuranın bu binaya hiçbir zaman sahip olmadığını değerlendirildiğini belirtmiştir. Ancak Mahkeme, başvuranın 1992 yılında söz konusu bina için inşaat ruhsatı aldığını, binayı Emlak Kayıt Bürosu'na tescil ettirdiğini ve binaya dokuz yıldan fazla süre ile sahip olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla başvuran Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında bir "mülk" e sahiptir.

Mahkeme mevcut davayı, malvarlığından yoksun bırakma yani ikinci kural kapsamında incelemiştir.

Mahkeme, müdahalenin yasallığı ile ilgili olarak, söz konusu yıkım kararının 8405 sayılı Kanun'a dayandığını belirtmiş ve kanunlara ve imar kurallarına aykırı olan kaçak binaların yıkılmasının meşru amaca yani kamu yararına hizmet ettiğini kabul etmiştir.

Müdahalenin orantılılığına gelince; Mahkeme öncelikle ilgili dönemde Arnavutluk'ta bina inşaatı ruhsatlarının iki aşamada verildiğini tespit etmiştir. Birincisinde bir veya birden fazla parsel belli bir amaca tahsis ediliyor, ikincisinde ise bu parsellere inşaat ruhsatı veriliyordu. Mevcut davada tahsis aşamasındaki yetkilendirmede başvuranın adı yer almasa da, başvurana kat başına 115,5 metrekarelik alana sahip bir konut için inşaat ruhsatı verilmiştir. İkinci aşamaya ilişkin olarak Mahkeme, bu aşamanın da iki koşulu içerdiğini belirtmiştir. Birincisi, inşaatın altı ay içinde tamamlanması, ikincisi ise binanın bir yıl süreyle yerinde kalmasıydı; bunun ardından başvuranın, binanın kullanımı için yeni bir ruhsat alması gerekiyordu. Mahkeme başvuranın, inşaatı belirlenen zaman sınırı içinde tamamlamadığını ve ilk yıldan sonra ruhsatın yenilenmesini talep etmediğini, buna rağmen, başvuranın engelsiz bir şekilde binayı uzun yıllar işgal etmeye devam ettiğini belirtmiştir. Başvuran binayı Emlak Kayıt Ofisine kaydettirmiş ve kendisine bir mülkiyet belgesi verilmiştir. Söz konusu binayı başvuranın mülkü olarak tescil etmeden önce tüm koşullara uyup uymadığını doğrulamak yetkili ulusal makamlara ve özellikle Emlak Kayıt Ofisi'ne düşüyordu.

Mahkeme ayrıca, başvuranın iyi niyetle hareket etmediğine dair hiçbir belirti bulunmadığını ve yerel mahkemelerin, başvuranın ilgili izinleri alırken kötü niyetli davrandığına veya başka bir şekilde hukuka aykırı davrandığına yönelik bir tespitte bulunmadıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla, inşaat ruhsatının verilmesi, uzun yıllar boyunca binanın kullanımına izin verilmesi ve binanın mülkiyetinin Emlak Kayıt'a tescili gibi, yerel makamların başvuranın binasıyla ilgili herhangi bir eyleminde bir hata varsa bu tür bir hatanın tüm yükünün yalnızca başvurana yüklenmesi orantısız olurdu.

Bu bağlamda, Mahkeme iyi yönetim ilkesinin önemini vurgulamıştır. Bu ilke, genel bir kural olarak, yetkililerin kendi ihmallerinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere, yapılan hataları düzeltmesini engellememelidir. Ancak, eski bir yanlış düzeltme ihtiyacı, kamu otoritesinin eyleminin meşruiyetine iyi niyetle güvenen bir birey tarafından elde edilen yeni bir hakka orantısız bir şekilde müdahale etmemelidir. Devlet otoritesi tarafından yapılan herhangi bir hatanın riski devletin kendisi tarafından karşılanmalı; hatalar ilgili bireylerin zararına olarak düzeltilmemelidir. Hatalı olarak elde edilen bir mülkün geri alınması bağlamında, iyi yönetim ilkesi, yetkililere hatalarını düzeltmek için derhal harekete geçme yükümlülüğü getirmekle kalmayıp, aynı zamanda mülkün iyi niyetli eski sahibine yeterli tazminat veya başka bir tür uygun telafi sağlanmasını gerektirebilir.

Mahkeme, başvuranın binasının yıkılmasının meydana getirdiği yükün, yerel makamlar ve başvuran arasında dağıtılması gerektiğini düşünmektedir. Başvuranın iyi niyetle hareket ettiği, konut inşaatı için izin aldığı, mülkiyetini kaydettirdiği ve söz konusu binayı işgal etmesinin uzun yıllar boyunca hiçbir engel olmaksızın tolere edildiği göz önüne alındığında, Mahkeme, başvuranın söz konusu binaya sahip olmasının meşru olduğuna inandırıldığını ve bu nedenle yıkımı için bir miktar tazminat ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Somut olayda, başvuranın tazminat talebi reddedilmiştir.

Mahkeme, yukarıdaki değerlendirmeler göz önüne alındığında, davanın özel koşullarında başvuranın mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin, kamu yararı ile başvuranın Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki hakları arasında adil bir denge sağlamadığı kanaatine varmıştır. Sonuç olarak Mahkeme Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlâl edildiği iddiası

Başvuran son olarak, Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamında, binasının yıkılmasıyla ilgili şikâyetlerini dile getirmek için etkili bir hukuk yolunun bulunmadığından şikâyet etmiştir.

Mahkeme başvuranın, yıkım kararı hakkında İdareye itirazda bulunabildiğini ve aynı zamanda mahkemeler önünde de itirazda bulunabildiğini belirtmiştir. Başvuranın girişimlerinin sonuçta başarısız olması, bu hukuk yollarının mevcudiyetini etkilemez, çünkü 13. madde, izlenen hukuk yolunun başarısını garanti etmez.

Mahkeme sonuç olarak Sözleşme'nin 13 maddesi kapsamındaki şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve bu nedenle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Mahkeme başvurana maddi tazminat olarak 50.000 avro; manevi tazminat olarak 3.000 avro ve yargılama giderleri için de 7.000 avro ödenmesine hükmetmiştir.

25. Yaylalı / Sırbistan²⁵ Kararı

Öz: Başvuru, yasal olarak edinilmiş ziynet eşyasının, gümrük makamlarına bildirilmemesi nedeniyle müsadere edilmesi ve ayrıca başvuranın para cezasına mahkûm edilmesini içeren şikâyetlere ilişkindir.

Sırbistan sınır kapısında sınır polisi tarafından yapılan arama sonucunda başvuranın ziynet eşyalarına gümrük makamlarına bildirimde bulunmadığı gerekçesi ile el konulmuştur. Başvuran, kabahatlere bakan yerel mahkemeye sevk edilmiş olup burada eşine ait ziynet eşyalarının yasal yollardan elde edildiğini beyan etmiştir. Buna karşın yasal mevzuata göre

²⁵ Yaylalı / Sırbistan Kararı, no. 15887/15, 17 Eylül 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235694>

kasten gümrük makamlarına bildirilmeyen ziynet eşyalarının müsaderesine ve başvuranın idari para cezasına çarptırılmasına karar verilmiştir. Başvuranın temyiz istemi reddedilmiş, Sırbistan Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru ise kabul edilemez bulunmuştur. Başvuran, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında mülkiyet hakkının ihlâl edildiğinden şikâyetçi olmaktadır.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, uyuşmazlığı orantılılık kriteri açısından incelemiştir. Buna göre, müdahalenin orantılı olabilmesi için ihlâlin ciddiyeti ile birlikte, yaptırımın da caydırılmak istenen fiilin ağırlığına uygun olması gerekmektedir. Somut olayda Mahkeme, ziynet eşyalarının yasak bir eylemden ya da herhangi bir suçtan elde edilmediğini, başvuranın ailesinin tamamen yasal yollardan edindiği bir maddi varlık olduğunu tespit etmiş ve daha sonra uyuşmazlığı Gümrük Yasası kapsamında değerlendirmiştir. Mahkeme'nin tespitlerine göre, olay tarihinde yürürlükte olan Sırbistan Gümrük Yasası tedbirin orantılılığını değerlendirmek ve bu bağlamda başvuranın kişisel mücevherlerin yasal olarak satın alındığını kanıtladığını dikkate almak için yerel makamlara hiçbir takdir hakkı bırakmamaktaydı. Para cezasına ek olarak müsaderenin zorunlu niteliği, yerel makamların mevcut davadaki bireysel koşulları ve müsaderenin orantılılığını değerlendirmesini engellemekteydi. Müsaderenin otomatik niteliği, başvuranı, mülkiyet haklarına müdahale eden tedbirlere etkili bir şekilde itiraz etmek amacıyla davasını ilgili makamlara sunma ve bu bağlamda herhangi bir başarı olasılığına sahip olma konusunda makul bir fırsattan mahrum bırakmaktaydı.

Tüm bu değerlendirmelerin sonucunda Mahkeme, söz konusu altın takılara el koyma mecburiyetinin başvuran üzerinde bireysel ve aşırı bir yük oluşturduğu sonucuna varmış, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi altında koruma altına alınan mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine hükmetmiştir.

26. Özkazanç ve diğerleri / Türkiye²⁶ Kararı

Öz: *Başvuru, toplu konut yapılması amacıyla kamulaştırılan taşınmaza alışveriş merkezi ve metro istasyonu yapılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlâl edilmesine ilişkindir.*

Başvuranların taşınmazlarının da içerisinde bulunduğu 176 adet parsel 1985 yılında toplu konut yapılması amacıyla Belediye tarafından kamulaştırılmıştır. 1987 yılında yapılan imar planı ve parselasyon işlemleri sonucunda oluşan parseller üzerine konut inşa edilmiştir. Başvuru konusu taşınmazlar imar planında yeşil alan olarak belirtilmiştir. 2005 ve 2007 yılında

²⁶ Özkazanç ve diğerleri / Türkiye Kararı, no. 63512/16, 11 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-235100>

yapılan imar planı değişikliği ile başvuru konusu taşınmazlara alışveriş merkezi ve metro istasyonu inşa edilmiştir.

Başvuranlar 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununun (2942 Sayılı Kanun) 22 ve 23. maddelerine dayanarak taşınmazın kamulaştırma amacına aykırı kullanılması sebebiyle Belediyeye sağladığı kazancın kendilerine ödenmesi için dava açmışlardır.

İlk derece mahkemesi, taşınmazların imar planına uygun olarak kullanıldığı, imar planlarının iptal edilmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Temyiz incelemesini yapan Yargıtay, aynı amacın gerçekleşmesi için birden fazla taşınmazın birlikte kamulaştırıldığı takdirde taşınmazların durumunun bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini açıklayarak somut olayda Belediye tarafından kamulaştırılan 176 adet parselin bir bütün olarak değerlendirildiğinde kamulaştırma amacına uygun olarak kullanıldığı, bu kapsamda 2942 sayılı Kanunun 22. ve 23. maddelerindeki şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruların meşru beklentilerinin bulunmadığı gerekçesiyle başvuruyu konu bakımından kabul edilemez bulmuştur.

Başvuranlar, kamulaştırılan taşınmazın kamu yararına aykırı ve tamamen özel çıkarlara hizmet eden ticari kullanıma açıldığını, taşınmazda meydana gelen değer artışından mahrum bırakıldıklarını, bu durumun mülkiyete saygı haklarının ihlâline yol açtığını ileri sürmüşlerdir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, ilk olarak başvuru konusu taşınmazların kamu yararı amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını incelemiştir. Bu bakımdan yaptığı değerlendirmede, iç hukukta toplu konut kavramının sadece büyük konut gruplarıyla sınırlı olmadığı, aynı zamanda dükkanlar da dahil olmak üzere sakinlerin sosyal yaşamı için gerekli tüm tesis ve altyapıyı da kapsadığı, mevcut davada da, söz konusu alışveriş merkezinin, kamulaştırılan 176 arsanın yalnızca küçük bir bölümünü kapsadığı, buna ek olarak yeni kentleşmiş alanın tamamının sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılayan bir metro istasyonu barındırdığı, toplu konut kavramının tanımı ve izlediği genel menfaat amacı göz önüne alındığında başvuruların taşınmazın kamu yararına uygun olarak kullanıldığı gerekçesiyle başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

27. Alpaslan / Türkiye²⁷ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın TCDD'den açık artırma yoluyla satın aldığı taşınmazın mülkiyetinin mahkeme kararıyla yeniden TCDD adına tescil edilmesinin, mülkiyet hakkını ihlâl ettiği iddiasına ilişkindir.*

Uyuşmazlık konusu yeniden tescil işlemi, hem açık artırma yoluyla satışın hem de bunun dayanağını oluşturan düzenleyici hükümler ile yasama hükümlerinin yargı yoluyla iptal edilmesi sonrasında gerçekleşmiştir.

Başvuran tarafından taşınmazın açık artırma ile satın alınmasının ve mülkiyet devrinin başvuran adına tapu siciline kaydedilmesinin ardından birkaç yıl sonra, ön karar için kendisine başvurulmuş Anayasa Mahkemesi, 13.01.2011 tarihli (2008/13 Esas ve 2011/14 Karar) kararı ile 5335 sayılı Kanunun 32/1 maddesinin iptaline karar vermiştir. Böylece Anayasa Mahkemesi bu türden satışların özelleştirmeye ilişkin düzenlemeye tabi tutulması gerektiği gerekçesiyle, TCDD'nin taşınmazın ihale yoluyla satışını yapmasına izin veren hükmünü iptal etmiştir.

Danıştay 13. Dairesi, 26 Nisan 2011 tarihinde, taşınmaz satışının dayandığı ilgili kanun maddesinin anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilmiş olduğu gerekçesiyle ilgili yönetmeliğin iptaline karar vermiştir. Ayrıca, yasal dayanağı kalmaması sebebiyle taşınmaz satış ihalesini de iptal etmiştir. Bu karar daha sonrasında, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından 20 Mart 2014 tarihli kararla onanmıştır.

TCDD, 29 Haziran 2011 ve 17 Şubat 2012 tarihlerinde, satın alma bedelinin geri ödenmesi karşılığında, Danıştay tarafından yasaya aykırı olarak değerlendirilen taşınmazın iadesini sağlamak amacıyla başvurandan kendisine müracaat etmesini istemiştir. Başvuranın bu talebe karşı sessiz kalması üzerine, TCDD 2 Mayıs 2012 tarihinde, taşınmazın yeniden kendi adına tescil edilmesi talebiyle dava açmıştır.

Asliye Hukuk Mahkemesi, TCDD'nin talebini haklı bularak taşınmazın TCDD adına yeniden tesciline karar vermiştir. Ayrıca, başvuranın masraf ve giderleri ödemesine hükmetmiştir. Bu karar Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

Bu kararın bir sonucu olarak, TCDD, başlangıçta başvuran tarafından ödenen satış bedelinin geri ödenmesi karşılığında mülkün iadesini hukuki yolla elde etmiştir.

²⁷ Alpaslan / Türkiye Kararı, no. 2832/21, 4 Haziran 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-233989>

Başvuran 21 Aralık 2020 tarihinde, ödediği bedelin yasal orandaki gecikme faizi ile birlikte geri ödenmesi için TCDD'ye başvurmuş ve başvurusu kabul edilse bile AİHM'e bireysel başvuruda bulunma hakkını saklı tuttuğunu belirtmiştir.

TCDD 20 Mayıs 2021 tarihinde, başvurana satış bedelini (yani 430.000 TL) iade etmeye ve 519.110 TL tutarında yasal oranda gecikme faizi, yani toplam 949.110 TR (o tarihte yaklaşık 93.000 avro) ödemeye hazır olduğunu bildirmesine rağmen başvuran, zararının karşılamadığını belirterek bu teklifi reddetmiştir.

Başvuranın bireysel başvurusunda ise Anayasa Mahkemesi 21 Temmuz 2020 tarihli kararında başvuranın yapmış olduğu bireysel başvurunun reddine karar vermiştir. Adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetle ilgili olarak, bunun yargılamanın sonucuna ilişkin bir şikâyetten ibaret olduğu ve dördüncü derece mahkemesinin konusu olduğu değerlendirmelerinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkı bağlamında yaptığı incelemede ise; Anayasa'da öngörülen temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin ihlâl teşkil etmediği sonucuna ulaşmıştır.

Başvuran 17 Haziran 2021 tarihinde, tam yargı davası açmıştır. AİHM'e başvuruda bulunduğu süreçte tam yargı davası derdestir.

Başvuran, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanılarak, tapu senedinin iptali sonucu oluştuğunu iddia ettiği zararlarının ilgili idare olan TCDD tarafından karşılanmaması nedeniyle mülkiyete saygı hakkının ihlâl edildiği iddiasında bulunmuştur.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, hukuki durumun karmaşıklığının müdahaleyi belli bir kategoride sınıflandırmaya imkân vermediğini ve bu nedenle genel normun ışığında incelenmesi gerektiğini düşünmektedir. (bk. örneğin, Demiray / Türkiye, no. 61380/15, § 52, 18 Nisan 2023, satışın geçersiz olduğu gerekçesiyle tapu senedinin iptaline ilişkin karar).

Mahkeme, TCDD'nin, mevcut davanın konusu olan da dâhil olmak üzere bir dizi taşınmazı satma kararına, satış gerçekleşmeden önce, sadece söz konusu karara değil, aynı zamanda TCDD tarafından taşınmaz mallarının satışına ilişkin esas ve usulleri öngören yönetmeliğe de itiraz eden bir sendika tarafından yasal işlem başlatıldığını kaydetmektedir.

Başvuranın tapusu satıştan birkaç yıl sonra iptal edilmiş olsa da, bu iptale yol açan işlemlerin ihale yoluyla satıştan önce başlatıldığını ve başvuranın bu durumdan, taşınmazın ediniminden kısa bir süre sonra haberdar edildiğini tespit etmiştir. Mahkeme; edinimine ilişkin olarak "hukuki güvenlik" durumunun bulunduğu kanaat getirmemiştir (bk. aksi yönde bir

karar için (a contrario), Muharrem Güneş ve diğerleri / Türkiye, no. 23060/08, § 78, 24 Kasım 2020).

Mahkeme ayrıca, başvuranın, satış ile iade tarihleri arasında taşınmazdan yararlanma (bu yararlanma sicile bir şerh düşülmesi ve iptal riski ile sınırlandırılmış olsa bile) imkânına sahip olduğunu ve kendisinden herhangi bir bedel talep edilmediğini kaydetmektedir.

Başvuranın yaptığı ve maruz kaldığı iddia edilen masraflar ve giderlerle ilgili olarak Mahkeme, başvuranın bunların nelerden oluştuğunu belirtmediği kanaatine varmıştır. Mahkeme ayrıca, ilgilinin, yasal işlemlerin varlığından haberdar edildiğini ve taşınmaz üzerinde herhangi bir çalışma yapmamasının istendiğini de belirtmiştir. Ayrıca, başvuranın gerçekliğini kanıtlayabilmesi halinde, bu nitelikteki muhtemel bir zararın hâlihazırda derdest olan tam yargı davası kapsamında tazmin edilemeyeceğine dair hiçbir unsur bulunmadığı kanaatindedir.

Mahkeme, başvuranın ödemesine karar verilen masraf ve harcamalara ilişkin olarak, böyle bir kararın, kaybeden tarafın yargılama masraflarını ödemesini öngören bir usul kuralından kaynaklandığını, yargılama masraflarını ödeme yükümlülüğünün, satışın iptal edilmesinin doğrudan bir sonucu olmadığını, başvuranın davranışının bir neticesi olduğu kanaatine varmıştır.

Mahkeme, yukarıdaki değerlendirmeleri göz önünde bulundurarak, başvuranın, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin gerektirdiği adil dengeyi bozacak şekilde aşırı bir yüke katlanmak zorunda kalmadığı kanaati ile söz konusu hükmün ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

9

YABANCILARIN TOPLUCA SINIR DIŞI EDİLMELERİ YASAĞI

28. M. D. ve diğerleri / Macaristan²⁸ Kararı

Öz: *Başvuru, Afgan bir aile olan 6 başvuranın Sırbistan kabul etmemesine rağmen Macaristan tarafından haklarında gönderme kararı verilerek Sırbistan sınırını geçmeye zorlanmasının Sözleşmeye Ek 4 No.lu Protokolün 4. maddesinin ihlâl ettiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuranlar 6 kişilik bir ailedir ve karar verildiği tarih itibarıyla Almanya'nın Oldenburg şehrinde yaşamaktadırlar.

Başvuranlar İran'dan kaçarak 2019 yılının Ocak ayında Macaristan ve Sırbistan sınırında bulunan Röszke transit bölgesine ulaşmışlardır. Macaristan otoriteleri başvuranların iltica talebini reddederek onların Sırbistan'a gönderilmelerine karar vermiştir.

Sırbistan otoriteleri ise başvuranların yeniden ülkeye alınmasını reddetmişlerdir. Bunun üzerine başvuranların gönderileceği ülke olarak Afganistan belirlenmiştir.

Fakat başvuranların Afganistan'a gönderilmeleri yerine, başvuranların iddiasına göre Mayıs 2019 tarihinde Macaristan otoriteleri tarafından transit bölgeye götürülmüş ve Sırbistan sınırını geçmeye zorlanmışlardır.

Macaristan hükûmetine göre ise başvuranlar Sırbistan'a kendileri gitmek istemişlerdir.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Ek 4 No.lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı olarak toplu şekilde sınır dışı edilmelerinden şikâyet etmektedir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme öncelikle başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin yaptığı incelemede başvuranların Sırbistan'a geçişlerinin rızalarıyla olup olmadığının üzerinde durmuştur. Mahkeme başvuranların 7 Mayıs 2019 tarihinde Afganistan'a gönderilmeleri teşebbüsünde bulunulduğuna dikkat çekmiştir. Bu nedenle başvuranların Macaristan'ı terk etmeye zorlandıkları sonucuna ulaşarak, şikâyetin Sözleşmeye Ek 4 No.lu Protokolün 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesine ve başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

Mahkeme başvurunun esasına ilişkin yapmış olduğu değerlendirmede, başvuranların Sırbistan'a geçtikleri tarihte başvuranların Afganistan'a gönderilmeleri yönünde mevcut bir karar olduğuna, fakat Sırbistan'a gönderilmeleri yönünde alınmış bir karar olmadığına dikkat çekmektedir.

Mahkeme ayrıca Sırbistan otoriteleri tarafından başvuranların ülkeye girişlerine izin verilmemiş olmalarına rağmen, Macaristan otoritelerinin hangi gerekçeyle başvuranları Sırbistan'a gönderdiklerinin dosya kapsamından anlaşılamadığını belirtmiştir. Bu nedenle

²⁸ M. D. ve diğerleri / Macaristan Kararı, no. 60778/19, 19 Eylül 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-236076>

Mahkeme başvurularının Sırbistan'a gönderilmelerini Sözleşmeye Ek 4 No.lu Protokolün 4. maddesi anlamında sınır dışı etme sayıldığını değerlendirmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme, başvuruların sınır dışı edilmesinin Sözleşme'ye Ek 4 No.lu Protokol'ün 4. maddesini ihlâl ettiğine karar vermiştir.

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Milli Mütadafa Cad. No: 8 Bakanlıklar Kızılay/ANKARA

T: 0 (312) 549 59 05 F: 0 (312) 549 59 27

e-mail: inhak@adalet.gov.tr